

Bhakti-tattva-viveka

śrī śrī guru-gaurāṅgau jayataḥ

Bhakti-tattva-viveka

Beraadslaging over de ware aard van devotie

gecomponeerd door

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura

vertaald uit de Hindi uitgave van

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOŚVĀMĪ MAHĀRĀJA

BHAKTI-TATTVA-VIVEKA

Oorspronkelijke titel:

Bhakti-tattva-viveka – Deliberation upon the True Nature of Devotion

Gecomponeerd door: Srila Bhaktivinoda Thakura, 1838 (Bengaals)

In het Engels vertaald uit de Hindi uitgave van:

Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja, 1921

4de Herziene uitgave 2012 Gaudiya Vedanta Publications – Delhi, India

Nederlandse titel:

Bhakti-tattva-viveka – Beraadslaging over de ware aard van devotie

Nederlandse vertaling: 2019 Indira dasi

Foto Sri Srimad Bhaktivedanta Svami Maharaja is courtoisie van © Bhaktivedanta Book Trust International, Inc., www.Krishna.com. Gebruikt met toestemming.

Vector art: VectorLady.com; TrueMitraFreeVectors.com; Vecteezy.com

Pro Deo Uitgever Jaya Radhe: <https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>

Email: banyantree@duck.com

Drukwerk: www.pumbo.nl

Papier: HVO biotop

Paperback: www.boekenbestellen.nl/boek/bhaktitattva

Alle Nederlandse titels van deze auteurs op één pagina:

www.boekenbestellen.nl – Zoekterm: BV Narayana Maharaja

Kosteloos Nederlandse titels in eBookformaten: jayaradhe.nl/boeken.html;
purebhakti.com/resources/ebooks-magazines/bhakti-books/dutch

Nederlandse vertalingen van de literaire nalatenschap van Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja worden als Nederlands cultureel erfgoed geconserveerd door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag en het World Book Archive in Vrindavan.

Gaudiya Vedanta Filosofie; Caitanya; Vaisnavisme

NUR: 718 Oosterse religies

COPYRIGHT 2019 © I.H.M. GOESEN – ENKELE RECHTEN VOORBEHOUDEN

BEHALVE WAAR ANDERS VERMELD VALT ALLEEN DE TEKST (NIET OPMAAK, FOTO'S EN KUNST) IN DIT BOEK ONDER CREATIVE COMMONS NAAMSVERMELDING-GEENAFGELEIDWERKEN 4.0 INTERNATIONALE PUBLIEKE LICENTIE

Overzicht licentie: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.nl>

Inhoud

Voorwoord	i
Inleiding	vii
<i>Hoofdstuk Een</i>	
De intrinsieke natuur van bhakti	1
<i>Hoofdstuk Twee</i>	
Analyse van de schijn van bhakti	29
<i>Hoofdstuk Drie</i>	
Analyse van de natuurlijke eigenschappen van bhakti	55
<i>Hoofdstuk Vier</i>	
Analyse van de kwalificatie voor bhakti	75

Voorwoord

[vertaald uit de Hindi uitgave]

DE ONBEGRENSDE GLORIE VAN DEVOTIE voor de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods (*bhagavad-bhakti*) is zichtbaar in de Purāṇa's, Śruti's, Smṛti's, de *Mahābhārata*, de *Rāmāyaṇa* en in de literaire werken van beroemde Vaiṣṇava voorgangers (*ācāryas*). Door de grondrechtelijke aard van onvermengde devotie (*śuddha-bhakti*) te begrijpen en door zich werkelijk met de praktijk ervan bezig te houden kan men de oceaan van onwetendheid gemakkelijk oversteken en het hoogste doel van het leven bereiken, namelijk liefde voor de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, Śrī Kṛṣṇa (*kṛṣṇa-prema*). Afgezien van de ware beoefening van *śuddha-bhakti* kan zelfs een vage schijn van *bhakti* de viervoudige gunsten van economische ontwikkeling (*artha*), religiositeit (*dharma*), zintuigelijke bevrediging (*kāma*) en bevrijding (*mokṣa*) toekennen. Daarom worden mensen over het algemeen aangetrokken tot het cultiveren van *bhakti*. Vanwege hun onwetendheid van de ware aard van onvermengde toewijding echter komen ze doorgaans in con-

tact met pretentieuze toegewijden, die louter rijkdom, vrouwen en roem begeren, waardoor ze onder hun invloed hetzij corrupte toewijding praktiseren of devotionele sentimenten overnemen, die tegenstrijdig zijn aan de principes van zuivere toewijding, terwijl ze zich inbeelden zuivere *bhakti* te beoefenen. Komen ze onder invloed te staan van degenen met verlangens naar onpersoonlijke bevrijding, praktiseren ze hetzij een schaduw of een reflectie van ware *bhakti* en bedriegen ze zichzelf. Op die manier krijgen ze niet de ware vrucht van *bhakti*.

Derhalve heeft de *ācārya* van de gedegen wetenschap van devotionele smaken, de meest genadige Śrīla Rūpa Gosvāmī, in zijn boek *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* de ware aard van onvermengde toewijding op basis van schriftuurlijke bewijsvoering uitgelegd. Hij heeft bovendien de geaardheden beschreven van *chala-bhakti* (pretentieuze devotie), *ābhāsa-bhakti* (een schijn van devotie), *pratibimba-bhakti* (een reflectie van devotie), *karma-miśrā-bhakti* (devotie vermengd met baatzuchtig streven), *jñāna-miśrā-bhakti* (devotie vermengd met onpersoonlijke kennis), *āropa-siddha-bhakti* (ondernemingen die indirect aan de kwaliteit van devotie worden toegedicht), *saṅga-siddha-bhakti* (ondernemingen vergezeld van of gunstig voor het cultiveren van devotie) enzovoort. Op het gebied van toewijding wordt *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* unaniem aanvaard als het meest gezaghebbende werk. Het werd echter gecomponeerd in het Sanskriet, een antieke taal, die in de moderne tijd slechts door zeer weinig mensen wordt begrepen. Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura heeft ten behoeve van de menselijke samenleving de ernstige en diepgaande begrippen

van *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* op een heldere en gemakkelijk te begrijpen manier in het Bengaals gepresenteerd.

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura is een vertrouwelijke, eeuwige metgezel van de redder der massa's in het tijdperk van Kali, Śacinandana Śrī Caitanya Mahāprabhu. Nadat de metgezellen van Śrī Gaurahari, zoals de Zes Gosvāmī's, Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī, Śrī Narottama Ṭhākura en Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, deze wereld verlieten en het ongemanifesteerde spel binnengingen, volgde een periode van honderd jaar, die voor de Gauḍīya Vaiṣṇava disciplinaire opvolging als een duister tijdvak wordt beschouwd. Tijdens deze periode is er geen krachtige *ācārya* verschenen, die de leer van Śrīman Mahāprabhu in zijn zuivere vorm kon doorgeven, zoals voorheen werd gedaan. Het gevolg was, dat er in een korte tijdspanne onder voorwendsel de leer van goddelijke liefde te volgen en te prediken, zoals was onderwezen door Śrīman Mahāprabhu, vele corrupte sekten de kop opstaken, zoals Āula, Bāula, Kartābhājā, Neḍā-nedī, Sāi, Sahajiyā, Sakhī-bhekhī, Smārta en Jātigosāi, die hun eigen ingebeeld en materieel gemotiveerde, bedriegelijke principes gingen prediken, terwijl ze zich bezighielden met een veelvoud aan wangedrag. Ze hebben het Gauḍīya vaiṣṇavisme zodanig belast, dat ontwikkelde en respectabele mensen het gingen verafschuwen. Het Gauḍīya begrip van devotie begon geleidelijk te verdwijnen.

In die tijd had in 1838 de gunstige verschijning plaats van Śrīla Saccidānandanda Bhaktivinoda Ṭhākura in een goed opgeleide en beschaafde familie in het dorp Vira-nagara vlakbij Śrī Navadvīpa-dhāma in West-Bengalen. Door ongeveer

honderd gezaghebbende boeken samen te stellen over de wetenschap van *bhakti* in Sanskriet, Bengaals, Hindi, Engels en andere talen ving met hem in de Gauḍīya Vaiṣṇava lijn een nieuw tijdperk aan en heeft hij de vergane glorie hersteld. De Gauḍīya Vaiṣṇava's zullen hem voor deze grote onderneming eeuwig dank verschuldigd blijven. Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura heeft in het moderne tijdperk opnieuw de *bhakti-bhāgīrathī*, de sterk stromende rivier van zuivere toewijding, op gang gebracht en hiervoor is hij als de Zevende Gosvāmī bekend geworden.

Deze *Bhakti-tattva-viveka* is een verzameling van vier essays over de beraadslaging van devotionele principes, die hij oorspronkelijk in het Bengaals componeerde. De eerste Hindi versie van dit materiaal werd in delen gepubliceerd tijdens de vierde en vijfde jaargang (1958-9) van *Śrī Bhāgavata Patrikā*, een spiritueel maandblad in Hindi van de Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha in Mathurā. Op verzoek van onze trouwe lezers en met de inspiratie van de huidige *ācārya* van de Śrī Gauḍīya Vedānta Samiti, Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Vāmana Mahārāja, wordt dit werk nu in de vorm van een boek aangeboden.

Door de grondeloze genade van de stichter van de Śrī Gauḍīya Vedānta Samiti en zijn ondergeschikte Gauḍīya Maṭha vertakkingen door India, de meest vererenswaardige *ācārya-keśarī jagad-guru om viṣṇupāda aṣṭottara-śata* Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja, wordt Gauḍīya devotionele literatuur door de Gauḍīya Vedānta Samiti gepubliceerd. Bij de meest gunstige gelegenheid van het jaarfeest van zijn verschijningsdag wordt deze uitgave als een geschenk

in zijn lotushanden aangeboden. Moge hij als de grootse belichaming van genegenheid en vergeving het vermogen van zijn genade naar het diepst van ons hart overbrengen, zodat we aan zijn innerlijke wens maximale dienst kunnen verlenen. Dit is ons nederige gebed aan zijn lotusvoeten.

Tenslotte wil ik de trouwe lezers nederig verzoeken deze literatuur met grote concentratie in overweging te nemen. Door het begrijpen van de ware aard van onvermengde toewijding kan men het hoogste doel van alle geschriften proeven, de zuivere nectar van *kṛṣṇa-prema*, zoals uiteengezet en gepredikt door Śrī Caitanya Mahāprabhu.

Een aspirant voor een sprankje genade
van Śrī Guru en de Vaiṣṇava's

Tridaṇḍi-bhikṣu Śrī Bhaktivedānta Nārāyaṇa

De geheiligde dag van Śārādiya-pūrṇimā, 1990
Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha
Mathurā, Uttar Pradesh, India

Inleiding

[voor de tweede Engelse uitgave]

HET IS ONS EEN GROOT GENOEGEN OM deze tweede Engelse uitgave getiteld *Bhakti-tattva-viveka* van Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura aan onze trouwe lezers te presenteren. Deze uitgave is een rechtstreekse vertaling van de Hindi versie, die op zijn beurt rechtstreeks werd samengesteld en vertaald uit het oorspronkelijke Bengaals door onze illustere geestelijk leermeester, *om viṣṇupāda aṣṭottara-sata* Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja. De eerste Hindi uitgave werd gepubliceerd in 1990 en de eerste Engelse uitgave in 1997.

Dankzij de heldere en preciese weergave van de wetenschap van devotie voor de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, Śrī Kṛṣṇa, in gemakkelijk te begrijpen taal is dit kleine boekje lange tijd een favoriet geweest van Śrīla Nārāyaṇa Mahārāja. Met gebruikmaking van overvloedige citaten uit *Srī Bhakti-rasāmṛta-sindhu* van Śrīla Rūpa Gosvāmī en *Bhakti-sandarbha* van Śrīla Jīva Gosvāmī heeft Bhaktivinoda Ṭhākura aangetoond, hoe men onderscheid aanlegt tussen de echte,

zuivere toewijding aan Bhagavān en de vele vormen van versneden toewijding. Dit onderwerp is vooral in de moderne tijd van belang, nu de verheven spirituele lessen uit het Oude India grotere aandacht krijgen, dan ooit eerder het geval is geweest. De begrippen, die in dit boek uiteen worden gezet, zullen de oprechte aspiranten over het devotionele pad leiden door hen te voorzien van een helder beeld van ware toewijding en hen te helpen de zeldzame zielen te identificeren, die dergelijke devotie belichamen.

Śrīla Nārāyaṇa Mahārāja beschikt over een sterke vastbeslotenheid om te zorgen, dat de werken van de grote Gauḍīya *ācāryas* in het Engels worden gepubliceerd en wijd en zijd worden gedistribueerd. Deze eigenschap deelt hij met zijn dierbare vriend en instructiegevend geestelijk leermeester, Śrī Śrīmad A.C. Bhaktivedānta Svāmī Prabhupāda, die in zijn eentje en in een relatief korte tijd de leer van Kṛṣṇa-bewustzijn in de hele wereld heeft verspreid. De vertalingen en eigen werken van Śrīla Prabhupāda zijn standaard geworden voor de presentatie van literaire Vaiṣṇava filosofie en we hopen en bidden, dat onze huidige pogingen – en deze uitgave in het bijzonder – hem tot tevredenheid stellen.

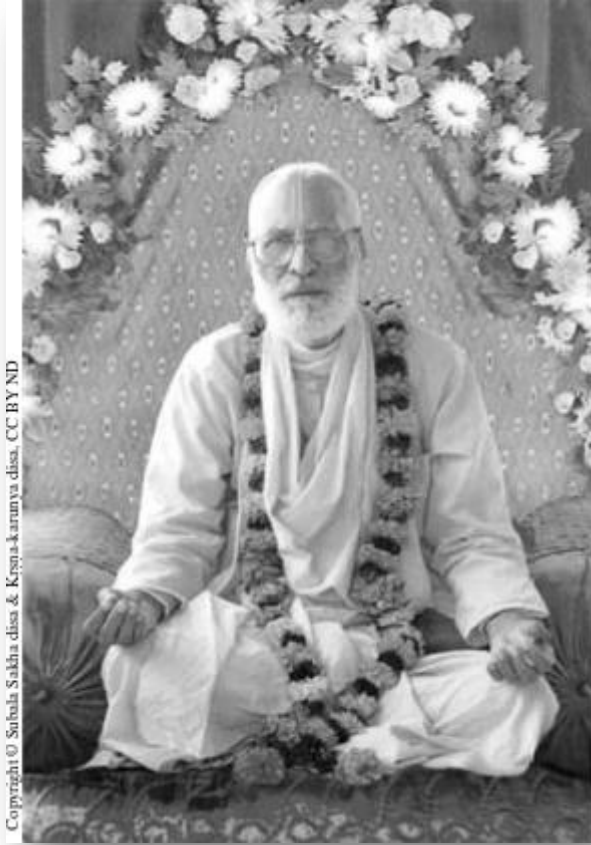
Deze tweede Engelse uitgave verschilt van de eerste door een zorgvuldige herziening van linguïstische en filosofische helderheid. Een ander verschil is de nieuwe opmaak en een hogere standaard van het typewerk. Dankbare erkenning wordt toegekend aan Lavaṅga-latā dāsī voor de redactie van deze nieuwe uitgave, aan Rṣabhādeva dāsa, Śānti dāsī en Giridhārī dāsa voor het proeflezen van het definitieve manuscript, aan Atula-kṛṣṇa dāsa voor de controle van het Sans-

kriet, aan Kṛṣṇa-prema dāsa voor het nieuwe ontwerp van de omslag en aan Subala-sakhā dāsa voor de toelevering van de nieuwe foto van Śrīla Nārāyaṇa Mahārāja. Namens de vele toegewijden, die diensten verlenen aan Gauḍīya Vedānta Publications, bieden we deze uitgave aan in de handen van onze dierbare Gurudeva, Śrīla Nārāyaṇa Mahārāja, en bidden, dat hij ons altijd zal zegenen met de capaciteit om zijn diepe hartenwens tot vervulling te brengen.

Een aspirant voor de dienst van de lotusvoeten
van Śrī Guru en de Vaiṣṇava's

Prema-vilāsa dāsa

Śrī-kṛṣṇa-janmāṣṭamī
20 augustus, 2003
Gopīnātha-bhavana, Śrī Vṛndāvana

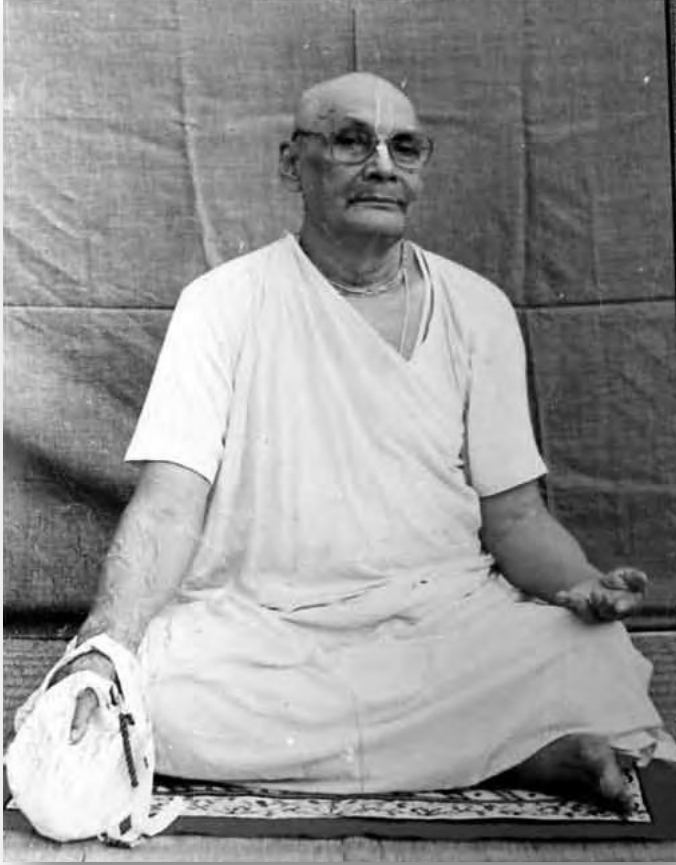

nitya-līlā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOŚVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA VĀMANA GOSVĀMĪ MAHARAJA

Courtesy © Bhaktivedanta Book Trust International, Inc., www.krishna.com – Gebruikt met toestemming.

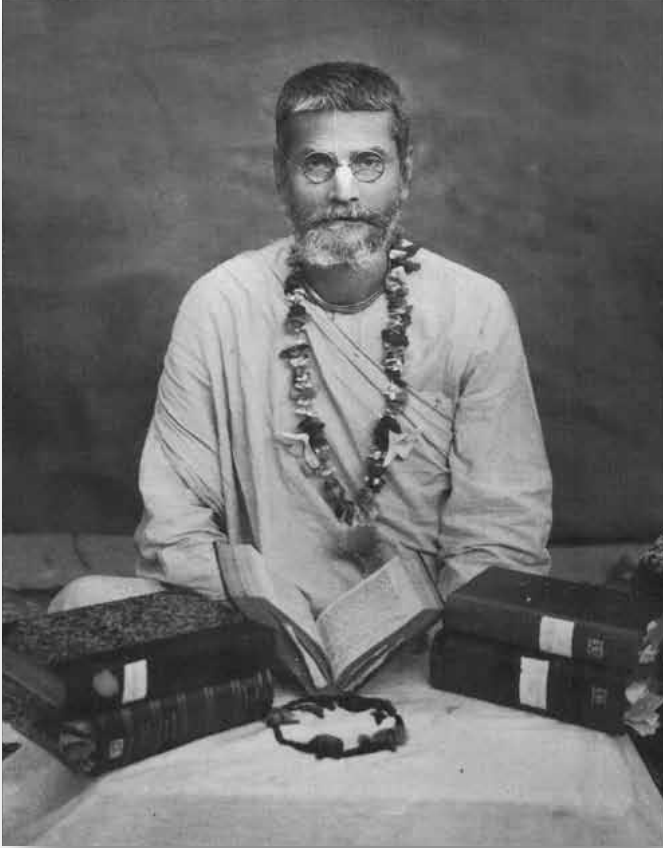

nitya-līlā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA SVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTI PRAJÑĀNA KEŚAVA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTISIDDHĀNTA SARASVATĪ PRABHUPĀDA

Bhakti-tattva-viveka

Hoofdstuk Een

DE INTRINSIEKE NATUUR VAN BHAKTI

*yugapad rājate yasmin
bhedābheda vicitratā
vande taṁ kṛṣṇa-caitanyaṁ
pañca-tattvānviṭaṁ svataḥ
praṇāmya gauracandrasya
sevakān śuddha-vaiṣṇavān
bhakti-tattva vivekā khyān
śāstraṁ vakṣyāmi yatnataḥ
viśva-vaiṣṇava dāsasya
kṣudrasyākiñcanasya me
etasminn udyame hy ekaṁ
balaṁ bhāgavatī kṣamā*

Ik bied eerbetuigingen aan Śrī Kṛṣṇa Caitanya, die van nature met Zijn vier primaire metgezellen in de *pañca-tattva* manifest is en in wie de contrasterende eigenschappen van eenheid (*abheda*) en onderscheid (*bheda*) simultaan aanwezig zijn. Na-

dat ik eerbetuigingen heb aangeboden aan de dienaren van Śrī Gauracandra, die allemaal zuivere Vaiṣṇava's zijn, ga ik dit boek, *Bhakti-tattva-viveka*, met de grootst mogelijke zorgvuldigheid schrijven. Als een onbeduidende en noodlijdende dienaar van alle Vaiṣṇava's in de wereld (*viśva-vaiṣṇava dāsa*) vraag ik voor deze onderneming hun goddelijke vergeving, want dat is mijn enige kracht.

MEEST RESPECTABELE VAIṢṆAVA'S, ONSE enige doel is de nectar van zuivere toewijding (*siddha-bhakti*) aan Bhagavān Hari te proeven en te bevorderen. Daarom is het onze eerste plicht om de ware aard van *suddha-bhakti* te begrijpen. De beschikking over dit begrip heeft twee voordelen. Ten eerste, kennis van de ware aard van zuivere toewijding verdrijft onze onwetendheid met betrekking tot het onderwerp *bhakti* en maakt ons menselijke leven tot een succes door ons toe te staan de nectar te proeven, die wordt ontleend aan de beoefening van *bhakti* in zijn zuivere vorm. Ten tweede, het zal ons beschermen tegen de vervuilde en versneden begrippen, die op dit moment de ronde doen in naam van zuivere toewijding.

In de hedendaagse samenleving verspreiden zich helaas in naam van *suddha-bhakti* diverse vormen van versneden toewijding, zoals *karma-miśrā* (vermengd met baatzuchtig streven), *jñāna-miśrā* (vermengd met speculatieve kennis) en *yoga-miśrā* (vermengd met allerlei soorten *yoga*-processen), maar ook verscheidene vervuilde en denkbeeldige begrippen verspreiden zich overal als kiemen van de pest. Over het algemeen beschouwen de mensen deze vervuilde en versneden

begrippen als *bhakti* en respecteren ze als zodanig, maar blijven op die manier verstoken van onvermengde toewijding. Deze vervuilde en versneden begrippen zijn onze grootste vijanden. Sommige mensen zeggen, dat *bhakti* geen waarde heeft, dat God slechts een ingebeeld sentiment is, dat de mens zelf een beeld van God heeft geschapen en dat *bhakti* een zieke bewustzijnsstaat is, die ons op geen enkele wijze voordeel kan bieden. Deze typen mensen kunnen ons – ook al verzetten ze zich tegen *bhakti* – niet veel kwaad doen, want we kunnen hen gemakkelijk herkennen en vermijden. Maar degenen, die propageren, dat toewijding aan de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods het hoogste pad is en zich averechts tegen de principes van *suddha-bhakti* gedragen en ook anderen instructies tegen de principes van *suddha-bhakti* geven, kunnen bijzonder schadelijk voor ons zijn. Ze geven ons in naam van *bhakti* averechtse instructies tegen de principes van het devotionele leven in en leiden ons uiteindelijk op een pad, dat in zijn geheel is tegengesteld aan *bhagavad-bhakti*. Onze voorgangers hebben daarom met grote inspanning de intrinsieke natuur (*svarūpa*) van *bhakti* omschreven en hebben ons herhaaldelijk gewaarschuwd om bij vervuilde en versneden ideeën uit de buurt te blijven. We zullen achtereenvolgens over hun instructies beraadslagen. Ze hebben talloze werken samengesteld om de *svarūpa* van *bhakti* te vast te stellen en hiervan is *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* het meest heilzame werk. Om de algemene eigenschappen van onvermengde toewijding te definiëren heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī in dat werk geschreven,

*anyābhilāṣitā-sūnyam
jñāna-karmādy anāvṛtam
ānukūlyena kṛṣṇānuśilanam
bhaktir uttamā*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.11)

Het cultiveren van activiteiten, die uitsluitend zijn bedoeld voor het plezier van Śrī Kṛṣṇa, met andere woorden, de ononderbroken stroom dienstverlening aan Śrī Kṛṣṇa uitgevoerd door alle pogingen van lichaam, geest en spraak en de expressie van verscheidene spirituele gevoelens (*bhāvas*), die niet worden afgedekt door *jñāna* (kennis gericht op onpersoonlijke bevrijding) en *karma* (vruchtzoekende activiteit), zonder andere verlangens dan alleen de aspiratie om Śrī Kṛṣṇa gelukkig te maken, wordt *uttama-bhakti* genoemd, zuivere toegewijde dienst.

In dit vers moet ieder woord worden geanalyseerd; anders kunnen we de eigenschappen van *bhakti* niet begrijpen. Wat is in dit vers de betekenis van de woorden *uttama-bhakti*? Impliceren de woorden *uttama-bhakti* of “hoogste toewijding” ook het bestaan van *adhama-bhakti* of inferieure toewijding? Of kunnen ze nog iets anders betekenen? *Uttama-bhakti* is de staat, waarin de devotionele klimplant zich in zijn volkomen zuivere of onbesmette vorm bevindt. Bijvoorbeeld, onbesmet water is zuiver water zonder kleur, geur of enigerlei vervuiling veroorzaakt door toevoeging van een andere substantie. Op dezelfde manier verwijzen de woorden *uttama-bhakti* naar toewijding zonder enige besmetting, vervuiling of gehechtheid aan materiële bezittingen, die op een exclusieve wijze wordt uitgevoerd. Het gebruik in dit vers van kwalificerende bij-

voeglijk naamwoorden leert ons, dat we geen gevoelens moeten accepteren, die zijn tegengesteld aan *bhakti*. Het afwijzen van gevoelens, die zijn tegengesteld aan *bhakti*, leidt ons onvermijdelijk naar de zuivere aard van *bhakti* zelf. Op deze betekenis wordt misschien reeds gewezen door louter het woord *bhakti* te gebruiken, omdat het woord *bhakti* in alle gevallen deze bijvoeglijk naamwoorden reeds omvat. Heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī, de *ācārya* van de gedegen wetenschap van toegewijde smaken (*bhakti-rasa*), het kwalificerende bijvoeglijk naamwoord *uttama* (allerbeste) dan zonder reden gebruikt? Nee. Zoals mensen, die water willen drinken, over het algemeen vragen, “Is dit water onbesmet?” zo hebben onze voorgangers het noodzakelijk geacht om de eigenschappen van *uttama-bhakti* te omschrijven om aan te geven, dat mensen praktisch altijd *miśra-bhakti*, versneden toewijding, praktiseren. Eigenlijk richt Śrīla Rūpa Gosvāmī zich op de omschrijving van de eigenschappen van *kevala-bhakti*, exclusieve toewijding. *Chala-bhakti* (gepretendeerde toewijding), *pratibimba-bhakti* (een reflectie van toewijding), *chāyā-bhakti* (een schaduw van toewijding), *karma-miśra-bhakti* (toewijding vermengd met baatzuchtige actie), *jñāna-miśra-bhakti* (toewijding vermengd met onpersoonlijke kennis) enzovoort zijn geen *suddha-bhakti*. Deze uiteenlopende vormen zullen verderop achtereenvolgens worden behandeld.

Welke zijn de intrinsieke eigenschappen (*svarūpa-lakṣaṇa*) van *bhakti*? Om deze vraag te beantwoorden wordt gezegd, dat *bhakti* in feite *anukūlyena kṛṣṇānuśīlana* is, het cultiveren van activiteiten, die uitsluitend zijn bedoeld voor het plezier van Śrī Kṛṣṇa. Śrīla Jīva Gosvāmī heeft in zijn commentaar

Durgama-saṅgamanī op *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* uitgelegd, dat het woord *anuśīlanam* twee betekenissen heeft. Ten eerste, het betekent cultiveren door middel van pogingen om lichaam, geest en woord erin te betrekken of ervan uit te sluiten. Ten tweede, het betekent cultiveren in de richting van het object van onze genegenheid (*prīti*) door middel van *mānasī-bhāva*, sentimenten van hart en geest. Hoewel *anuśīlana* in twee soorten bestaat, behoort het cultiveren van *mānasī-bhāva* tot het cultiveren door middel van *ceṣṭā*, eigen activiteiten. Derhalve zijn activiteiten of pogingen (*ceṣṭā*) en innerlijke sentimenten (*bhāva*) wederzijds afhankelijk, waardoor uiteindelijk de *ceṣṭā* worden beschouwd als het enige kenmerk van cultivering. Alleen wanneer activiteiten van lichaam, geest en woord op een gunstige wijze voor het plezier van Kṛṣṇa worden uitgeoefend, worden ze *bhakti* genoemd. De demonen Kāmsa en Śiśupāla ondernamen constant pogingen met lichaam, verstand en woord in de richting van Kṛṣṇa, maar hun pogingen worden niet als *bhakti* aanvaard, omdat hun pogingen ongunstig waren voor het plezier van Kṛṣṇa. Kwaadwillende pogingen kunnen geen *bhakti* worden genoemd. Het woord *bhakti* is afgeleid van de werkwoordstam *bhaj*. In de *Garuḍa Purāṇa* (*Pūrva-khaṇḍa* 231.3) wordt gezegd,

*bhaj ity eṣa vai dhātuḥ
sevāyām parikīrtitaḥ
tasmāt sevā budhaiḥ proktā
bhaktiḥ sādhana-bhūyasī*

De werkwoordstam *bhaj* betekent “dienstverlenen”. Daarom moeten bedachtzame *sādhakas* zich met grote inspanning be-

zighouden met dienstverlening aan Śrī Kṛṣṇa, want alleen uit dergelijke dienstverlening wordt *bhakti* geboren.

Volgens dit vers wordt liefdevolle toegewijde dienst aan Kṛṣṇa *bhakti* genoemd. Dergelijke dienstverlening is de intrinsieke eigenschap van *bhakti*.

In het belangrijkste vers van *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.11) is het woord *kṛṣṇānuśīlanam* gebruikt. De betekenis hiervan is, dat Svayam Bhagavān Śrī Kṛṣṇa het enige, hoogste objectief is, dat met de term *kevala-bhakti* (exclusieve toewijding) wordt aangeduid. Het woord *bhakti* wordt ook gebruikt voor Nārāyaṇa en verscheidene andere expansies van Kṛṣṇa, maar de complete gevoelens van *bhakti*, die met Kṛṣṇa kunnen worden uitgewisseld, kunnen niet worden uitgewisseld met andere gedaanten. Dit punt zal in detail worden geanalyseerd bij een andere gelegenheid, waar het onderwerp zich er beter voor leent. Voorlopig is het noodzakelijk te begrijpen, dat de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods in Zijn aspect van Bhagavān het enige object van *bhakti* is. Ofschoon de Allerhoogste Absolute Waarheid (*para-tattva*) één is, wordt deze in drie aspecten gemanifesteerd, namelijk Brahman, Paramātmā en Bhagavān. Zij die trachten de Absolute Waarheid door middel van het ontwikkelen van kennis (*jñāna*) waar te nemen, kunnen niets anders achter Brahman realiseren. Met dergelijke spirituele ondernemingen proberen ze het materiële bestaan te passeren door middel van logenstraffing van de kwaliteiten van de materiële wereld (een proces genaamd *neti-neti*, niet dit niet dat), waardoor ze zich Brahman voorstellen als onbevattelijk, ongemanifesteerd, ongedifferentieerd en onveranderlijk. Echter, door zich louter de afwezig-

heid van materiële kwaliteiten voor te stellen krijgt men geen werkelijke realisatie van de Absolute Waarheid. Dergelijke spiritualisten denken, dat Brahman, dat zich buiten de besmetting van de materie bevindt, niet kan beschikken over eeuwige namen, gedaante, kwaliteiten, spel en vermaak enzovoort, omdat de namen, vormen, kwaliteiten en activiteiten in de materiële wereld allemaal tijdelijk en pijnlijk zijn. Hun argument is gebaseerd op bewijsvoering uit de Śruti's, die nadruk leggen op de afwezigheid van materiële attributen in de Allerhoogste Realiteit, dat de Absolute Waarheid zich buiten het gezichtsveld van het verstand en woorden bevindt en dat deze geen oren, ledematen of andere lichaamsdelen heeft. Die argumenten hebben enige geldigheid, maar ze kunnen worden beslecht door de uitspraak van Advaita Ācārya te analyseren, welke wordt aangetroffen in de *Śrī Caitanya-candrodaya-nāṭaka* (6.67) geschreven door Kavi Karṇapūra,

*yā yā śrutir jalpati nirviṣeṣaṁ
sā sāvidhatte savīṣeṣam eva
vicāra-yoge sati hanta tāsāṁ
prāyo balīyaḥ savīṣeṣam eva*

In iedere uitspraak van de Śruti's, waar op het onpersoonlijke aspect van de Absolute Waarheid wordt gewezen, wordt in dezelfde uitspraak tevens het persoonlijke aspect belicht. Door alle uitspraken van de Śruti's als geheel te analyseren wordt duidelijk, dat het persoonlijke aspect sterker wordt benadrukt. Bijvoorbeeld, één Śruti zegt, dat de Absolute Waarheid geen handen, benen en ogen heeft, maar we weten wel, dat Hij alles doet, overal naartoe gaat en alles ziet. Het

zuivere begrip van deze uitspraak is, dat Hij geen grofstoffelijke handen, benen, ogen enzovoort heeft, zoals geconditioneerde zielen die hebben. Zijn gedaante is transcendent en bevindt zich buiten de vierentwintig elementen van de materiële natuur en is zuiver spiritueel.

Door het ontwikkelen van *jñāna* zal blijken, dat het onpersoonlijk Brahman de Allerhoogste Waarheid is. Echter, *jñāna* zelf is materieel, want voor alle kennis, die we in de materiële wereld vergaren en voor ieder filosofisch principe (*siddhānta*), dat we vestigen, zijn we uitsluitend afhankelijk van materiële eigenschappen, waardoor dat gevestigde principe ook materieel is, of door het proces van ontkenning van de materie (*vya-tireka*) te volgen om een idee te krijgen van een grondbeginsel, dat het tegenovergestelde van grove materie is, kunnen we met deze methode niet de werkelijk Allerhoogste Waarheid bereiken. Śrīla Jīva Gosvāmī heeft als volgt in zijn *Bhakti-sandarbha* de relatieve waarheid uiteengezet, die wordt bereikt door degenen, die het pad van onpersoonlijke kennis volgen,

prathamataḥ śroṭṛṇām hi vivekas tāvān eva, yāvatā jaḍāti-riktam cin-mātram vastūpasthitam bhavati. tasmimś cin-mātre 'pi vastūni ye viśeṣāḥ svarūpa-bhūta-śakti-siddhāḥ bhagavattādi-rūpā varttante tāms te vivektum na kṣamante. yathā rajanī-khaṇḍini jyotiṣi jyotir mātratve 'pi ye maṇḍalāntar bahiś ca diva-vimānādi-paraspara-prthag-bhūta-raśmi-paramāṇu-rūpā viśeṣās tāms carma-cakṣuṣa na kṣamanta ity anvayaḥ tadvat. pūrvavac ca yadi mahā-kṛpā-viśeṣeṇa divya-dṛṣṭitā bhavati tadā viśeṣopalabdhiś ca bha-

vet na ca nirviṣeṣa-cin-mātra-brahmānubhavana tal-līna eva bhavati.

Anuccheda (214)

idam eva (Bhāgavad-gītā 8.3) “svabhāvo ‘dhyātmam ucyate” ity anena śrī-gītāsūktam. svasya śuddhasyātmano bhāvo bhāvanā ātmany adhikṛtya vartamānatvād adhy-ātma-śabdenocyate ity arthaḥ.

Anuccheda (216)

In het begin moeten studenten, die het pad van *jñāna* volgen, over voldoende onderscheidingsvermogen beschikken om het bestaan van een transcendentaal wezen (*cinmaya-vastu*), dat zich buiten de besmetting van de grofstoffelijke materie bevindt, te bevatten. Hoewel de specifieke eigenschappen van God, die door vermogens inherent aan Zijn eigen natuur worden gevestigd, in dat bovenzintuiglijke wezen intrinsiek aanwezig zijn, kunnen de aanhangers van het pad van *jñāna* deze niet waarnemen. Bijvoorbeeld, de zon is een lichtbron, die de duisternis van de nacht verdrijft. Ofschoon zijn lichtgevende kwaliteit gemakkelijk te begrijpen is, zijn de interne en externe activiteiten van de zon, het verschil tussen de individuele lichtdeeltjes en de specifiek onderscheidende aspecten van de ontelbaar vele atoomdeeltjes van het licht geen van alle voor het menselijk oog zichtbaar. Op dezelfde manier kunnen de goddelijke, persoonlijke eigenschappen van God niet worden waargenomen door degenen, die het transcendentale wezen schouwen door de ogen van onpersoonlijke kennis. Indien men, zoals eerder beschreven, door de genade van grote toegewijden bovenzintuiglijke visie ontvangt, kan men de persoonlijke eigenschappen van God wel rechtstreeks herkennen. Anders zal men door realisatie van het onpersoonlijk existentionele

Brahman slechts de staat bereiken, waarin men in dat Brahman opgaat.

Deze kennis staat in *Bhāgavad-gītā* (8.3), “*svabhāvo ‘dhyāt-mam ucyate* – de inherente natuur van het levend wezen wordt gekend als het zelf.” De betekenissen van de woorden *svabhāva* en *adhyātma* zijn als volgt. *Sva* wijst op het zuivere zelf (*śuddha-ātmā*) en het woord *bhāva* wijst op verzekering. Derhalve wordt de verzekering van het zuivere levende wezen als uniek individu, dat voor de eeuwigheid is verbonden aan de Allerhoogste Persoon, *svabhāva* genoemd. Wanneer het zelf (*ātmā*) tot het belangrijkste aandachtsveld wordt gemaakt en het daarmee het vermogen wordt gegeven in zijn juiste functie te handelen, wordt het gekend als *adhyātma*.

De betekenis hiervan is, dat de Absolute Waarheid, die transcendent is aan het begoochelende materiële vermogen (*māyā*), slechts gedeeltelijk wordt gerealiseerd, wanneer spirituele kennis wordt ontwikkeld door middel van het proces van negatie (*neti-neti*). Iemand, die dit proces volgt, kan alleen worden beschermd tegen de obstructie (*anartha*) van impersonalisme, wanneer hij een personalist ontmoet, een zelfgerealiseerd Vaiṣṇava geestelijk leermeester.

Degenen op het pad van *yoga* realiseren op het eind alleen de alomtegenwoordige Superziel, Paramātmā. Ze kunnen geen realisatie krijgen van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods in Zijn ultieme manifestatie. In het proces van *yoga* zijn Paramātmā, Īśvara, persoonlijk Viṣṇu enzovoort onderzoeksobjecten. In dit proces kunnen we weliswaar enkele eigenschappen van *bhakti* aantreffen, maar het is geenszins onvermengde devotie. Over het algemeen zijn de religieuze grondbeginselen in deze wereld, die doorgaan voor het hoogste spi-

rituele pad, allemaal louter processen van *yoga*, die streven naar realisatie van het aspect van Paramātmā. We kunnen niet verwachten, dat ze op het eind allemaal leiden naar het hoogste pad (*bhāgavata-dharma*), want in het proces van meditatie bevinden zich talloze hindernissen, voordat uiteindelijk de Absolute Waarheid wordt bereikt. Afgezien daarvan, er bestaat een hele grote kans in de val van onpersoonlijk spirituele *jñāna* te lopen, wanneer men enige tijd hetzij *yoga* of meditatie praktiseert, waarbij men zich inbeeldt, “Ik ben Brahman”.

In dit proces zijn realisatie van de eeuwige gedaante van Bhagavan en de gevarieerde karakteristieken van transcendentie niet beschikbaar. De gedaante, die wordt voorgesteld tijdens meditatieve verering (*upāsana*), is niet eeuwig – of het nu de gigantische gedaante van God in de vorm van het universum betreft, of de vierarmige gedaante, die zich in het hart bevindt. Dit proces wordt *paramātma-darśana* of realisatie van de Superziel genoemd. Hoewel dit proces superieur is aan de ontwikkeling van onpersoonlijke *jñāna*, is het niet perfect en niet alom plezierig. *Aṣṭāṅga-yoga*, *haṭha-yoga*, *karma-yoga* en andere vormen van *yoga* behoren allemaal tot dit proces. Ofschoon *rāja-* of *adhyātma-yoga* dit proces tot op zekere hoogte volgt, behoort het in de meeste gevallen eenvoudig tot het proces van *jñāna*. De filosofische conclusie is, dat realisatie van de Superziel geen *śuddha-bhakti* kan worden genoemd. In dit verband wordt in *Bhakti-sandarbha* gezegd, “*antaryāmitvamaya-māyā-śakti-pracura-cic-chakty āsāviṣṭam paramātmēti* – na de schepping van dit universum wordt de expansie van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, die als bestuurder van de materiële natuur het universum binnengaat

en als instandhouder van de schepping is gesitueerd, gekend als Jagadīśvara, de alomtegenwoordige Paramātmā.” Zijn functie verhoudt zich meer tot vertoon van het externe vermogen dan van het innerlijke vermogen. Daarom is dit aspect van de Absolute Waarheid van nature inferieur aan het allerhoogste en eeuwige aspect van Bhagavān.

De Absolute Waarheid, die uitsluitend wordt gerealiseerd door middel van het proces van *bhakti*, wordt Bhagavān genoemd. In *Bhakti-sandarbha* worden de kenmerken van Bhagavān beschreven, “*pari-pūrṇa-sarva-sakti-viśiṣṭa-bhagavān iti* – de complete Absolute Waarheid, die beschikt over alle transcendente vermogens, wordt Bhagavān genoemd.” Na de schepping van het universum treedt Bhagavān erin binnen met Zijn deelexpansie van Paramātmā. Als Garbhodakaśāyī is Hij gesitueerd als Superziel van het totale universum en als Kṣīrodakaśāyī is Hij gesitueerd als de Superziel in het hart van de levende wezens. Nogmaals, Bhagavān verschijnt als onpersoonlijk Brahman als rechtstreeks onderscheidend aspect van de gemanifesteerde materiële werelden. Derhalve is Bhagavān het oorspronkelijke aspect van God en de Allerhoogste Absolute Waarheid. Zijn intrinsieke gedaante (*svarūpa-vigraha*) is transcendent. In Hem woont complete spirituele zegen. Zijn vermogens zijn onbevattelijk en onberedeneerbaar. Hij kan niet worden ingeschat of gepeild door enig proces, dat is gefabriceerd door de kennis van het oneindig kleine, levende wezen (*jīva*). Door de invloed van Zijn onbevattelijke vermogen worden het hele universum en alle levende wezens, die zich daarin bevinden, gemanifesteerd. *Jīvas* die uit het marginale vermogen (*taṭasthā-sakti*) van Bhagavān wor-

den gemanifesteerd, worden alleen succesvol door zich uitsluitend met Zijn liefdevolle, transcendente dienst bezig te houden. Dan kan men met het chanten van de heilige naam (*nāma-bhajana*) via het geestelijk oog de ongeëvenaarde schoonheid van Bhagavān waarnemen. De processen van *jñāna* en *yoga* kunnen Bhagavān niet benaderen. Als Hij wordt benaderd met het ontwikkelen van onpersoonlijke kennis, verschijnt God als het vormloze, stralende, onpersoonlijke Brahman en als Hij wordt benaderd met het proces van *yoga*, verschijnt Hij als Paramātmā binnen deze materiële schepping. *Bhakti* is uitermate zuiver. Het is voor Bhakti-devī, de personificatie van *bhakti*, zeer pijnlijk om de Allerhoogste Persoonlijkheid in Zijn lagere manifestaties te zien. Als ze dit ergens tegenkomt, kan ze het niet verdragen.

Van deze drie manifestaties van de Absolute Waarheid is alleen de manifestatie van de persoonlijke gedaante van Bhagavān het object van *bhakti*. En zelfs binnen de persoonlijke manifestatie van Bhagavān bestaat nog een belangrijk onderscheid. Daar, waar het innerlijke vermogen (*svarūpa-śakti*) haar complete rijkdom (*aiśvarya*) vertoont, verschijnt Bhagavān als Vaikuṅṭha-nātha Nārāyaṇa en daar, waar het innerlijke vermogen haar hoogste liefvalligheid (*mādhurya*) vertoont, verschijnt Bhagavān als Śrī Kṛṣṇa. Ondanks dat *aiśvarya* praktisch overal overheerst, verliest het zijn charme in aanwezigheid van *mādhurya*. In de materiële wereld kunnen we een dergelijke vergelijking niet maken; er is nergens een dergelijk voorbeeld zichtbaar. In de materiële wereld heeft *aiśvarya* meer invloed dan *mādhurya*, maar in de spirituele wereld is het geheel omgekeerd. Daar is *mādhurya* superieur en in-

vloedrijker dan *aiśvarya*. O mijn dierbare toegewijden, jullie hoeven slechts één keer op *aiśvarya* te beraadslagen om daarna de liefdevolle gevoelens van *mādhurya* in jullie hart te brengen. Hiermee kunnen jullie deze waarheid begrijpen. Zoals de zon in de materiële wereld oprijst en het maanlicht verorbert, zo vindt de toegewijde *aiśvarya* niet langer meer smakelijk, wanneer de zoete smaak van *mādhurya* in zijn hart verschijnt. Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft geschreven,

*siddhāntatas tv abhede 'pi
śrīṣa-kṛṣṇa-svarūpayoḥ
rasenotkṛṣyate kṛṣṇa-
rūpam eṣā rasa-sthitih*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.59)

Hoewel Nārāyaṇa en Kṛṣṇa in existentioneel opzicht niet-verschillend zijn, is Kṛṣṇa superieur, omdat Hij over meer *rasa* beschikt. Zo groot is de glorie van *rasa-tattva*. Verderop in de discussie zal dit onderwerp uiteen worden gezet. Voorlopig is het van wezenlijk belang te begrijpen, dat de goedgunstige cultivering van activiteiten bedoeld om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen (*ānukūlyena anuśīlanam*) het enige intrinsieke kenmerk (*svarūpa-lakṣaṇa*) van *bhakti* is. Dit bevestigt dus dezelfde uitspraak gedaan in het vers onder discussie uit *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.11).

Vrij blijven van verlangens behalve de wens om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen (*anyābhilāṣitā*) en vrij blijven van de bedekking van *jñāna* en *karma* (*jñāna-karmādy anāvṛtam*) zijn marginale kenmerken (*taṭasthā-lakṣaṇa*) van *bhakti*. *Viṣṇu-bhakti pravakṣyāmi yayā sarvam avāpyate* – in deze helft van

het vers uit *Bhakti-sandarbha* worden de randkenmerken van *bhakti* besproken. De betekenis is, dat het levend wezen door beoefening van de eerder genoemde *viṣṇu-bhakti* alles kan bereiken. Het verlangen om iets te krijgen wordt *abhilāṣitā* genoemd. Uit het woord *abhilāṣitā* moet men uiteraard niet de betekenis afleiden, dat het verlangen om in *bhakti* vooruitgang te maken en uiteindelijk de geperfectioneerde staat te bereiken ook dient te worden afgewezen. “Met mijn beoefening van *sādhana-bhakti* bereik ik op zekere dag het verheven stadium van *bhāva*” – het is voor een toegewijde hoogst aanbevelenswaardig om een dergelijk verlangen in stand te houden, maar behalve dit verlangen zijn alle andere soorten verlangens geschikt om te worden afgewezen. Er zijn twee soorten afzonderlijke verlangens: het verlangen naar lustbevrediging (*bhukti*) en het verlangen naar bevrijding (*mukti*). Śrīla Rūpa Gosvāmī zegt,

*bhukti-mukti-sprhā yāvāt
pitācī hṛdi vartate
tāvād bhakti-sukhasyātra
katham abhyudayo bhavet
Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.22)*

Zolang de twee heksen van verlangens naar *bhukti* en *mukti* in het hart van de toegewijde achterblijven, zal geen fractie van het zuivere geluk ontleend aan *svarūpa-siddha-bhakti*¹

¹ Alle goedgunstige pogingen, zoals horen, chanten, herinneren enzovoort, als ook de manifestatie van spirituele sentimenten, die beginnen te verschijnen in het stadium van *bhāva*, welke geheel vrij zijn van verlangens behalve die voor Śrī Kṛṣṇa en welke vrij zijn van de bedekkingen van *jñ-*

verschijnen. Zowel lichamelijk als mentaal plezier wordt beschouwd als *bhukti*. Externe pogingen om vrij te blijven van ziekte, of het verlangen naar heerlijk voedsel, kracht en macht, rijkdom, volgelingen, vrouw, kinderen, roem en overwinning worden allemaal beschouwd als *bhukti*. Het verlangen om in het volgende leven te worden geboren in een brahmaanse familie, of in een koninklijke familie, of om een woonplaats in de hemelse planeten of in Brahmaloeka te krijgen, of een andere vorm van geluk in zijn volgende leven te krijgen worden eveneens beschouwd als *bhukti*. De beoefening van het achtvoudige *yoga*-systeem en het verkrijgen van de acht of achttien soorten mystieke perfecties vallen ook in de categorie *bhukti*. Gretigheid naar *bhukti* dwingt het levend wezen ondergeschikt te raken aan de zes vijanden aangevoerd door lust en woede. Afgunst kan gemakkelijk het hart overnemen en het gaan besturen. Om onvermengde toewijding te verkrijgen moet men volkomen onverschillig blijven voor het verlangen naar *bhukti*. Om het verlangen naar *bhukti* te kunnen loslaten hoeft een geconditioneerde ziel niet de zintuigobjecten af te wijzen door in het bos te gaan leven. Louter door in het bos te gaan leven of de dracht van een bedelmonnik (*sannyāsi*) aan te nemen leiden niet naar bevrijding van het verlangen naar *bhukti*. Als *bhakti* in het hart van een toegewijde woont, is hij in staat onthecht te blijven van zintuigobjecten, ook al leeft hij temidden van dergelijke verleidingen,

āna en *karma*, worden *svarūpa-siddha-bhakti* genoemd. Met andere woorden, alle pogingen met lichaam, geest en woord in relatie tot Śrī Kṛṣṇa, welke uitsluitend en rechtstreeks zonder enige tussenkomst worden uitgevoerd voor Zijn plezier, worden *svarūpa-siddha-bhakti* genoemd.

en kan hij het verlangen naar *bhukti* achterwege laten. Daarom zegt Śrīla Rūpa Gosvāmī,

*ruciṁ udvahatas tatra
 janasya bhajane hareḥ
 viṣayeṣu gariṣṭho 'pi
 rāgaḥ prāyo viliyate*

*anāsaktasya viṣayān
 yathārham upayuñjataḥ
 nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe
 yuktaṁ vairāgyam ucyate*

*prāpañcikatayā buddhyā
 hari-sambandhi-vastunaḥ
 mumukṣubhiḥ parityāgo
 vairāgyaṁ phalgu kathyate*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.154-6)

Tegen de tijd dat het levend wezen een smaak voor *kṛṣṇa-bhajana* gaat ontwikkelen, begint zijn excessieve gehechtheid aan de lustobjecten van de zintuigen geleidelijk te vervagen. Dan accepteert hij in de geest van onthechting alleen nog zintuigobjecten naar behoefte in de wetenschap, dat die objecten verband houden met Kṛṣṇa, en gedraagt zich overeenkomstig. Dit wordt *yukta-vairāgya* genoemd. De verzaking daarentegen van degenen, die bevrijding van materie verlangen en zintuigobjecten afwijzen door ze als illusie te beschouwen, wordt *phalgu* of zinloos genoemd. Het is voor een belichaamde ziel niet mogelijk om zintuiglijke objecten helemaal te verzaken, maar het wijzigen van de neiging om ervan te genieten en het begrip van hun relatie met Kṛṣṇa te blijven vasthouden

kan geen lustbevrediging worden genoemd. De zintuigobjecten zijn vorm (*rūpa*), smaak (*rasa*), geur (*gandha*), aanraking (*sparsā*) en geluid (*śabda*). We moeten proberen om de wereld op een dusdanige manier waar te nemen, dat alles aan Kṛṣṇa gerelateerd lijkt te zijn, hetgeen betekent, dat we alle levende wezens dienen te beschouwen als dienaren en dienstmaagden van Kṛṣṇa. Kijk naar tuinen en rivieren als fijne speelplaatsen voor Kṛṣṇa. Kijk naar alle soorten voedsel, die gebruikt kunnen worden als offer voor Zijn plezier. Neem in alle soorten geuren het aroma van *kṛṣṇa-prasāda* waar. Op dezelfde wijze kun je zien, dat alle soorten smaken door Kṛṣṇa dienen te worden geproefd. Voel dat alle elementen, die we aanraken, een relatie hebben met Kṛṣṇa en hoor alleen vertellingen, die de activiteiten van Kṛṣṇa of Zijn grote toegewijden beschrijven. Als een toegewijde een dergelijke blik naar buiten ontwikkelt, ziet hij de zintuigobjecten niet langer als afgescheiden van Bhagavān Zelf. De neiging om bij het verkrijgen van lustbevrediging van het plezier te genieten intensiveert in het hart van een toegewijde het verlangen naar *bhukti* en laat hem uiteindelijk van het pad van *bhakti* afwijken. Anderzijds, door alle objecten van deze wereld te aanvaarden als instrumenten, die kunnen worden gebruikt in Kṛṣṇa's dienst, wordt het verlangen naar *bhukti* volkomen uit het hart gewist, waardoor zich daar onvermengde toewijding kan manifesteren.

Zoals het hoogst noodzakelijk is om het verlangen naar *bhukti* los te laten, zo is het even belangrijk om het verlangen naar *mukti* (bevrijding) achterwege te laten. Er zijn een paar

zeer diepgaande principes en begrippen met betrekking tot *mukti*. In de geschriften worden vijf soorten *mukti* genoemd,

*sālokya-sārṣṭi-sāmīpya-
sārūpaikatvam apy uta
dīyamānaṁ na grhṇanti
vinā mat-sevanaṁ janāḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (3.29.13)

[Śrī Kapiladeva zei:] O mijn dierbare moeder, ondanks dat hen de vijf soorten bevrijding worden aangeboden, te weten *sālokya*, *sārṣṭi*, *sāmīpya*, *sārūpya* en *ekatva*, zullen mijn zuivere toegewijden ze niet aanvaarden. Ze accepteren alleen mijn transcendentale liefdevolle dienstverlening.

Met *sālokya-mukti* krijgt men residentie in het woonoord van Bhagavān. Het verkrijgen van weelde gelijk aan die van Bhagavān wordt *sārṣṭi-mukti* genoemd. Het verkrijgen van een positie in de nabijheid van Bhagavān wordt *sāmīpya-mukti* genoemd. Het verkrijgen van een vierarmige gedaante, zoals die van Bhagavān Viṣṇu, wordt *sārūpya-mukti* genoemd. *Sāyujya-mukti* (samensmelten) wordt *ekatva* genoemd. Deze *sāyujya-mukti* kent twee vormen: *brahma-sāyujya* en *īśvara-sāyujya*. Het cultiveren van *brahma-jñāna*, onpersoonlijke kennis, leidt tot *brahma-sāyujya*, het samensmelten in de uitstraling van God. Ook het volgen van de methode voorgescreven in de geschriften, die handelen over zelfrealisatie, leidt tot *brahma-sāyujya*. Door het *yoga*-systeem van Pātañjali op de juiste wijze in acht te nemen wordt bevrijding genaamd *īśvara-sāyujya* verkregen, samensmelten met de gedaante van God. Voor toegewijden zijn beide typen *sāyujya-mukti* waard te worden afgewezen. Degenen, die *sāyujya* als geperfectio-

neerde staat willen bereiken, kunnen ook het proces van *bhakti* volgen, maar hun toewijding is tijdelijk en frauduleus. Ze zullen *bhakti* niet aanvaarden als een eeuwigdurende bezigheid en beschouwen het louter als een middel om Brahman te bereiken. Hun idee is, dat na het bereiken van Brahman, *bhakti* niet langer bestaat. De *bhakti* van een oprechte toegewijde zal daarom in de associatie van dergelijke spiritualisten ontaarden. In het hart van degenen, die *sāyujya-mukti* als hoogste perfectie beschouwen, zal nimmer onvermengde toewijding wonen. Met betrekking tot de andere typen bevrijding legt Śrīla Rūpa Gosvāmī uit,

*atra tyājyatayaivoktā
 muktiḥ añca-vidhāpi cet
 sālokyādis tathāpy atra
 bhaktyā nāti virudhyate
 sukhaiśvaryottarā seyaṁ
 prrema-sevottarety api
 sālokyādir-dvidhā tatra
 nādyā sevā-juṣāṁ matā
 kintu premaika-mādhurya
 juṣa ekāntino harau
 naivāṅgī kurvate jātu
 muktim pañca-vidhām api*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.55-7)

Ofschoon de eerder genoemde vijf typen bevrijding voor toegewijden waard zijn te worden afgewezen, zijn de vier typen van *sālokya*, *sāmīpya*, *sārūpya* en *sārṣṭi* niet geheel tegen draads aan *bhakti*. In overeenstemming met het verschil van

bekwaamheid in een bepaalde toegewijde om ze te verkrijgen nemen deze vier typen bevrijding twee vormen aan: *svasukha-aiśvarya-pradānakārī* (datgene, dat transcendent geluk en rijkdom schenkt) en *prema-sevā-pradānakārī* (datgene, dat liefdevolle transcendentie dienstverlening aan Bhagavān schenkt). Zij die met deze vier typen bevrijding de Vaikuṅṭha planeten bereiken, ontvangen de vrucht van transcendent geluk en transcendentie weelde. Dienaren van Bhagavān aanvaardden dergelijke bevrijding onder geen enkele voorwaarde en de liefhebbende toegewijden (*premi-bhaktas*) zullen een van de vijf soorten *mukti* helemaal nooit aanvaardden. In zuivere, onvermengde toegewijden is daarom het verlangen naar bevrijding niet aanwezig. Dus om vrij te blijven van het verlangen naar bevrijding en lustbevrediging is *anyābhilāṣitā-sūnya* de aangewezen weg, namelijk zonder enig verlangen anders dan dat om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen. Dit is een van de marginale kenmerken (*taṭasthā-lakṣaṇa*) van *bhakti*.

Onbedekt blijven door neigingen naar *jñāna* (het ontwikkelen van kennis gericht op onpersoonlijke bevrijding) en *karma* (baatzuchtige activiteiten) is een ander marginaal kenmerk van *bhakti*. In de zinsnede *jñāna-karmādī* verwijst het woord *ādi*, dat “enzovoort” betekent, naar de beoefening van mystieke *yoga*, droge verzaking, het proces van enumeratie (*sāṅkhya-yoga*) en de beroepsmatige plichten van kaste of overtuiging. Reeds eerder is gezegd, dat de goedgunstige cultivering van activiteiten om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen *bhakti* wordt genoemd. Het levend wezen is transcendent, Kṛṣṇa is transcendent en *bhakti-vṛtti* – de tendens van zuivere toewijding, waarmee het levend wezen een eeuwige relatie

met Kṛṣṇa vestigt – is ook transcendent. Alleen wanneer het levend wezen zich in zijn zuivere staat bevindt, treedt het intrinsieke aspect (*svarūpa-lakṣaṇa*) van *bhakti* op. Op dat moment bestaat er voor marginale kenmerken van *bhakti* geen gelegenheid om op te treden. Wanneer het levend wezen geconditioneerd is en zich in de materiële wereld bevindt, zijn samen met zijn grondrechtelijke identiteit (*svarūpa*) nog twee andere marginale identiteiten aanwezig: de grofstoffelijke en subtiel materiële lichamen (vals ego, verstand en intelligentie). Door bemiddeling van deze twee elementen doet het levend wezen in de materiële wereld pogingen om zijn uiteenlopende verlangens te vervullen.

Als we iemand het begrip onvermengde toewijding voorleggen, moeten we hem op de hoogte brengen met het idee van *anyābhilāṣitā-sūnya*, het verstoken zijn van ieder verlangen behalve het verlangen om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen. In de transcendente wereld is deze vorm van identificatie niet vereist. Nadat het levend wezen verstrikt raakt in de oceaan van het materiële bestaan, wordt hij in beslag genomen door diverse soorten externe activiteiten en wordt aangevallen door de ziekte genaamd “vergetelheid van Kṛṣṇa”. In de *jīva*, die zwaar te lijden heeft van de ellende veroorzaakt door deze ziekte, verschijnt een verlangen om te worden bevrijd uit de oceaan van materiële onwetendheid. Tegen die tijd vervloekt hij zichzelf en denkt, “Alas! Wat ben ik ongelukkig! Nu ik in deze onoverkomelijke oceaan van het materiële bestaan ben gevallen, word ik op de gewelddadige golven van mijn verdorven verlangens hier en daar naartoe geslingerd. Dan word ik weer aangevallen door de krokodillen van lust, woede en-

zovoort. Ik huil op hulpeloze wijze in mijn miserabele conditie en ik heb geen enkele hoop op mijn overleving. Wat moet ik doen? Heb ik niet ergens een weldoener? Bestaat er geen kans om te worden gered? Alas! Wat moet ik doen? Hoe kan ik worden gered? Ik zie geen uitweg uit mijn dilemma. Ach en wee! Ik ben uiterst onfortuinlijk.” In een dergelijke staat van hulpeloosheid raakt het levend wezen uitgeput en valt stil.

De uiterst mededogende Śrī Kṛṣṇa ziet de *jīva* in deze conditie en plant genadevol het zaad van de klimplant van devotie (*bhakti-latā-bīja*) in zijn hart. Dit zaad bestaat uit *śraddhā*, vertrouwen, en bevat de onontwikkelde manifestatie van *bhāva*, de eerste kiem van goddelijke liefde voor Bhagavān. Deze kiem wordt gevoed door het water van het cultiveren van toegewijde activiteiten aangevoerd door horen en chanten. Dan geeft de kiem eerst een spruit, waarna hij bladeren maakt en tenslotte bloemen zet, zodra hij tot de vorm van klimplant is uitgegroeid. Wanneer het levend wezen uiteindelijk voor de dageraad van goed fortuin komt te staan, draagt de klimplant van toewijding de vrucht van *prema*, goddelijke liefde.

Nu ga ik de geleidelijke ontwikkeling van *bhakti* uitleggen en zal beginnen met het zaad in de vorm van *śraddhā*. We moeten goed begrijpen, dat Bhakti-devī onmiddellijk in het hart verschijnt, zodra daar het zaad van vertrouwen is gezaaid. *Bhakti* is in het stadium van *śraddhā* zo delicaat als een pas geboren kindje, een meisjesbaby. Meteen vanaf haar verschijning in het hart van een toegewijde moet ze met grote zorg in een gezonde conditie worden gehouden. Zoals een huisvader zijn tere babydochter tegen zon, kou, schadelijke schepselen, honger en dorst beschermt, zo moet ook de babygedaante van

Śraddhā-devī tegen allerlei vormen van onheil worden beschermd. De ongewenste associatie van onpersoonlijke kennis, baatzuchtige activiteiten, mystieke *yoga*, gehechtheid aan materiële objecten, droge verzaking enzovoort staan haar immers niet toe om geleidelijk uit te groeien tot *uttama-bhakti*, maar deformeert haar in een andere vorm. Met andere woorden, vertrouwen ontwikkelt zich niet tot *bhakti*, maar zal slechts de vorm van *anartha* aannemen, de belemmering tot zuivere toewijding. Het gevaar van ziekten blijft bestaan, totdat de tere Śraddhā-devī vrij wordt van de invloed van *anartha* en zich transformeert in *niṣṭhā*, resolute vastbeslotenheid. Dit gebeurt door de voeding van de toegenegen moeder van associatie van ware toegewijden en door het medicijn van *bhajana* in te nemen. Heeft ze eenmaal het stadium van *niṣṭhā* bereikt, kan geen *anartha* haar meer gemakkelijk schaden.

Als Śraddhā-devī niet met de grootst mogelijke zorg wordt gevoed, raakt ze vervuild met microben, termieten, muggen en het ongezonde milieu van *jñāna-yoga* (het cultiveren van kennis), *vairāgya* (droge verzaking), *sāṅkhya-yoga* (het proces van enumeratie) enzovoort. In de geconditioneerde staat is de ontwikkeling van kennis, verzaking enzovoort voor het levend wezen onvermijdelijk, maar kennis, die ongunstig is voor toewijding, kan *bhakti* ruïneren. Volgens Śrīla Jīva Gosvāmī wijst het woord *jñāna* hier derhalve op het najagen van onpersoonlijk Brahman. *Jñāna* bestaat uit twee soorten: spirituele kennis gericht op het verkrijgen van *mukti* en *bhagavat-tattva-jñāna*, die tegelijkertijd met *bhakti* in het hart van het levend wezen verschijnt. De eerste soort is rechtstreeks tegengesteld aan *bhakti*, waardoor het van wezenlijk belang is om hiervan ver

uit de buurt te blijven. Sommigen zeggen, dat *bhakti* alleen verschijnt na het cultiveren van dergelijke geestelijke kennis, maar deze uitspraak is volkomen onjuist. *Bhakti* droogt in feite op door het cultiveren van dergelijke kennis. Kennis daarentegen over de wederzijdse relatie (*sambandha*) tussen Bhagavān, het levend wezen en de begoochelende energie, die in het hart verschijnt door het trouwhartig cultiveren van devotionele activiteiten, is juist wel behulpzaam bij de beoefening van *bhakti*. Deze kennis wordt *ahaituka-jñāna* genoemd, kennis zonder bijbedoeling. Sūta Gosvāmī zegt in *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.2.7),

*vāsudeve bhagavati
bhakti-yogaḥ prayojitaḥ
janayaty āśu vairāgyaṁ
jñānaṁ ca yad ahaitukam*

Bhakti-yoga uitgevoerd voor de genoegdoening van de Allerhoogste Persoonlijkheid Vasudeva leidt tot onhechting van alles, dat geen relatie met Hem heeft, en geeft zuivere kennis, die vrij is van de motivatie voor bevrijding en die er uitsluitend op is gericht om Hem te bereiken.

Welnu, door de voorgaande uitspraken zorgvuldig te overzien kunnen we begrijpen, dat *uttama-bhakti* betekent onbedekt blijven door *jñāna*, *karma* enzovoort – door ze te aanvaarden als ondergeschikte entiteiten – en zich bezig te houden met de goedgunstige cultivering van activiteiten bedoeld om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen zonder enig ander verlangen. *Bhakti* is de enige methode, waarmee het levend wezen transcendentale zegen kan verkrijgen. Behalve *bhakti* zijn alle andere methoden extern. Soms wordt baatzuchtige activiteit (*karma*), die

wordt bijgestaan door *bhakti*, als *āropa-siddha-bhakti* geïdentificeerd, ondernemingen die indirect worden toegedicht aan de kwaliteit devotie, en soms wordt het cultiveren van onpersoonlijke kennis (*jñāna*) als *saṅga-siddha-bhakti* geïdentificeerd, ondernemingen vergezeld van of gunstig voor het cultiveren van devotie. Deze kunnen echter nooit als *svarūpa-siddha-bhakti* worden aanvaard, toewijding in haar constitutioneel geperfectioneerde staat.

Svarūpa-siddha-bhakti is *kaitava-sūnya*, vrij van alle bedrog en van nature vol onvermengde zegen, hetgeen betekent, dat het verstoken is van ieder verlangen naar hemels plezier of het bereiken van bevrijding. In *āropa-siddha-bhakti* daarentegen blijven verlangens naar lustbevrediging (*bhukti*) en bevrijding (*mukti*) op een verscholen wijze aanwezig. Daarom wordt het ook *sakaitava-bhakti* genoemd, bedriegelijke devotie. O mijn dierbare, vertrouwelijke Vaiṣṇava's, jullie worden door je constitutionele natuur tot *svarūpa-siddha-bhakti* aangehouden en hebben geen smaak voor *āropa-siddha-bhakti* of *saṅga-siddha-bhakti*. Ofschoon deze twee soorten toewijding volgens hun grondrecht eigenlijk geen *bhakti* zijn, zijn er toch mensen, die naar deze twee soorten activiteiten als *bhakti* verwijzen. Ze zijn in feite geen *bhakti*, maar *bhakti-ābhāsa*, de schijn van ware toewijding. Indien men met een of ander goed geluk door middel van de praktijk van *bhakti-ābhāsa* vertrouwen in de ware aard van *bhakti* ontwikkelt, kan een dergelijke praktijk zich transformeren in onvermengde toewijding. Maar dit zal niet zo gemakkelijk gebeuren, want door de praktijk van *bhakti-ābhāsa* bestaat een grote kans, dat men van onvermengde toewijding verstoken blijft. Daarom wordt in alle

geschriften de instructie gegeven om *svarūpa-siddha-bhakti* te volgen.

In dit korte artikel is de intrinsieke aard van onvermengde toewijding uitgelegd. Nadat we de instructies van onze voorgaande *ācāryas* nauwgezet hebben doorgenomen, presenteren we hun hartgemeende gevoelens samengevat in het volgende vers,

*pūrṇa-cid-ātmake kṛṣṇe
jīvasyāṇu-cid-ātmanaḥ
upādhi-rahitā ceṣṭā
bhaktiḥ svābhāvikī matā*

Śrī Kṛṣṇa is het complete, alomtegenwoordige bewustzijn, die altijd over alle vermogens beschikt, en de *jīva* is het oneindig kleine bewuste wezen, dat wordt vergeleken met een enkel lichtdeeltje in een straal van de ongelimiteerde spirituele zon. De natuurlijke en ongecorrumpeerde poging van het oneindig kleine bewuste wezen in de richting van het complete bewustzijn wordt *bhakti* genoemd. De vasthoudendheid van het levend wezen aan *anyābhilāṣa* (handelen om verlangens te vervullen anders dan het verlangen om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen), *jñāna* (het cultiveren van kennis gericht op onpersoonlijke bevrijding) en *karma* (baatzuchtige activiteit) wordt het “verkrijgen van een materiële aanduiding” genoemd. We moeten leren inzien, dat de natuurlijk inherente poging van de *jīva* alleen de goedgunstige cultivering kan zijn van activiteiten om Śrī Kṛṣṇa een plezier te doen.

Hoofdstuk Twee

ANALYSE VAN DE SCHIJN VAN BHAKTI

*yad bhaktyābhāsa-leśo 'pi
dadāti phalam uttamam
tam ānanda-nidhirṁ kṛṣṇa-
caitanyaṁ samupāśmahe*

Wij vereren Śrī Kṛṣṇa Caitanya, die een oceaan van transcendente zegen is. Zelfs een vaag spoor van devotie voor Hem levert het hoogste resultaat op.

MIJN BESTE TOEGEWIJDEN, IN HET VOORgaande hoofdstuk hebben we de intrinsieke aard (*svarūpa*) en de extrinsieke kenmerken (*taṭasthā-lakṣaṇa*) van *bhakti* besproken. In dit hoofdstuk gaan we *bhakti-ābhāsa*, de schijn van devotie bespreken. We hebben reeds eerder iets over *bhakti-ābhāsa* gezegd, toen we een overzicht gaven van de *taṭasthā-lakṣaṇa* van *bhakti* en inderdaad behoort *bhakti-ābhāsa* tot de categorie *taṭasthā-lakṣaṇa*

van *bhakti*. Aangezien het niet echt geschikt is om de schijn van toewijding grondig te analyseren in een sectie, waarin zowel de intrinsieke aard als de extrinsieke kenmerken van *bhakti* worden besproken, is het noodzakelijk om een afzonderlijk hoofdstuk over het onderwerp *bhakti-ābhāsa* te schrijven. We hopen, dat dit artikel kan dienen om het onderwerp van het voorgaande hoofdstuk verder te verduidelijken.

Er is reeds aangegeven, dat de natuurlijke en ongecorrumpeerde poging van het oneindig kleine bewustzijn, de *jīva*, in de richting van het complete bewustzijn, Kṛṣṇa, *bhakti* wordt genoemd. *Jīvas* bevinden zich in één van de twee staten, de bevrijde staat of de geconditioneerde staat. In de bevrijde staat is het levend wezen vrij van alle vormen van materiële relaties en bevindt zich in zijn zuivere, constitutionele positie. In dat stadium blijft de *jīva* vrij van iedere materiële aanduiding en derhalve bestaat in hem geen gelegenheid voor de aanwezigheid van marginale kenmerken van *bhakti*. In de geconditioneerde staat daarentegen vergeet de *jīva* zijn constitutionele identiteit, omdat zijn spirituele intelligentie wordt begoocheld door de bedekkingen van de grofstoffelijke en subtiel materiële lichamen. In de geconditioneerde staat trekt de *jīva* allerlei materiële aanduidingen aan. Als een spiegel stofvrij is, geeft hij van ieder object een helder spiegelbeeld te zien, maar als hij vol stof zit, geeft hij geen scherp spiegelbeeld te zien. In die hoedanigheid kunnen we zeggen, dat de spiegel een aanduiding heeft gekregen. Als iets de natuur (*svabhāva*) van een object bedekt, wordt die bedekking de aanduiding of soortnaam van dat object genoemd. De materiele natuur dekt de zuiver constitutionele natuur van de *jīva* af

en die bedekking is de aanduiding of de soortnaam van de *jīva*. In *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt gezegd,

*bhayaṁ dvitīyābhiniveśataḥ syād
isād apetasya viparyayo 'smṛtiḥ
tan-māyayāto budha ābhajet taṁ
bhaktyaikayeśaṁ guru-devatātmā*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.2.37)

De *jīva*'s aangeboren neiging van onvermengde toewijding in de richting van het complete bewustzijn, Bhagavān Śrī Kṛṣṇa, is zijn eeuwige, plichtmatige bezigheid (*nitya-dharma*). Als dezelfde *jīva* zich van Bhagavān afkeert, wordt hij door angst aangegrepen en raakt hij zijn intelligentie kwijt. *Māyā* is het externe vermogen van Bhagavān (*apara-sakti*). Door het bestaan van deze materiële wereld, die uit de externe energie is gemanifesteerd, te beschouwen als een element, dat onafhankelijk is van Bhagavān, valt het onfortuinlijke levende wezen in het materiële bestaan. Intelligente mensen daarentegen, die de bescherming van de lotusvoeten van een bonafide geestelijk leermeester hebben aanvaard, houden zich bezig met exclusieve *bhajana* aan de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, Śrī Hari.

Aan de hand van het vers op de voorgaande pagina kunnen we vaststellen, dat de absorbtie van het levend wezen in de materiële energie (*māyābhiniveda*) aan hem een valse aanduiding oplegt. In een dergelijk gecorrumpeerde staat verslechtert zijn toewijding gemakkelijk en verschijnt zijn toewijding als *bhakti-ābhāsa*. Degenen, die niets anders wensen dan toetreding tot onvermengde toewijding, moeten geheel over

bhakti-ābhāsa heenstappen en hun toevlucht nemen tot *kevala-bhakti*, exclusieve en ononderbroken toewijding. Om deze reden nemen we het onderwerp van *bhakti-ābhāsa* in groot detail door. Deze diepteanalyse van de schijn van devotie is uiterst betrouwbaar; alleen intieme toegewijden zijn gekwalificeerd om het te horen. De reden hiervoor is, dat degenen, die *bhakti-ābhāsa* als *bhakti* beschouwen, helemaal niet blij zijn met het lezen van dit boek, totdat ze werkelijk fortuinlijk worden. Ik ervaar met de presentatie van dit onderwerp voor de intieme toegewijden een intens plezier.

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft in *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* geen afzonderlijke analyse gegeven van *bhakti-ābhāsa*. In de eerste helft van het vers *anyābhilāṣitā-sūnyam jñāna-karmādy-anāvṛtam* heeft hij een complete, doch verborgen uitleg van *bhakti-ābhāsa* gegeven. In zijn bespreking van het onderwerp *rati-ābhāsa*, de schijn van extatisch spirituele emotie, in zijn overzicht van het principe van *rati* heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī *bhakti-ābhāsa* op een mooie wijze uiteengezet. Ik presenteer deze beraadslaging over de schijn van devotie op basis van de begripsvorming van Śrīla Rūpa Gosvāmī.

De aanwezigheid van *bhakti-ābhāsa* heeft plaats vóór de staat van *suddha-bhakti*. Vanaf *bhakti-ābhāsa* verschijnen binnen de onvermengde toewijding achtereenvolgens de stadia van onvermengde toewijding en *rati*. Śrīla Rūpa Gosvāmī zegt (*Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* 1.3.45), “*pratibimbas tathā chāyā ratyābhāso dvidhā mataḥ* – er zijn twee soorten *bhakti-ābhāsa*: *pratibimba-bhakti-ābhāsa* en *chāyā-bhakti-ābhāsa*.” Het verschil tussen de twee is, dat *pratibimba* van het oorspronkelijke object gescheiden blijft en als een andere, afzon-

derlijke entiteit verschijnt, terwijl *chāyā* volkomen afhankelijk is van het oorspronkelijke object, waarbij het van nabij verschijnt als een deelmanifestatie van het oorspronkelijke object. Als een boom op het wateroppervlak wordt weerspiegeld, wordt de boom, die op het water zichtbaar is, *pratibimba* of reflectie genoemd. Het bestaan van de reflectie is alleen te danken aan het bestaan van het oorspronkelijke object; desondanks wordt de reflectie als een afzonderlijke entiteit aanvaard. De contouren, die op het water verschijnen, omdat de boom het pad van het licht blokkeert en die lijken op de vorm van de boom zelf, worden *chāyā* of schaduw genoemd. Het bestaan van de *chāyā* is geheel afhankelijk van het oorspronkelijke object. Śrīla Jiva Gosvāmī zegt, *tasmān nirupādhitvam eva rater mukhya-svarūpatvaṁ sopādhitvam ābhāsatvaṁ tattva-gauṇyā vṛtṭyā pravartamānatvam iti*, hetgeen wil zeggen, dat onversneden *bhakti svarūpa-bhakti* is, toewijding in zijn intrinsieke staat, maar als *bhakti* versneden is, wordt ze *bhakti-ābhāsa* genoemd. *Bhakti-ābhāsa* wordt gemanifesteerd door de *gauṇa-vṛtti*, de secundaire neiging van het levend wezen. De intrinsieke neiging van het levend wezen wordt de *mukhya-vṛtti* genoemd en de neiging, die wordt onderbroken of bedekt, wordt *gauṇa-vṛtti* genoemd. *Pratibimba-bhakti-ābhāsa* en *chāyā-bhakti-ābhāsa* worden beide gecategoriseerd als *gauṇa-vṛtti* of secundaire tendensen. Wanneer *bhakti* zijn zuivere vorm bereikt, is ze volkomen vrij van de tendensen van *pratibimba* (reflectie) en *chāyā* (schaduw). Tegen die tijd is alleen het oorspronkelijke object zelf, zuivere spontane toewijding, manifest.

PRATIBIMBA-BHAKTI-ĀBHĀSA

De schijn van devotie genaamd *pratibimba-bhakti-ābhāsa* kan worden onderverdeeld in drie categorieën: (1) *nirviṣeṣa-jñānāvṛta-bhakti-ābhāsa*; (2) *bahirmukha-karmāvṛta-bhakti-ābhāsa* en (3) *viparītavastu-bhakti-buddhi-janita-bhakti-ābhāsa*.

(1) In *nirviṣeṣa-jñānāvṛta-bhakti-ābhāsa* blijft *bhakti* verborgen achter een bedekking van onpersoonlijke kennis (*nirviṣeṣa-jñāna*). Dan hangt er een gordijn van onpersoonlijke kennis tussen de *sādhaka* en *svarūpa-siddha-bhakti*², die een rechtstreekse realisatie van *bhakti* in haar inherente vorm onmogelijk maakt.

De conclusie van onpersoonlijke kennis is, dat in de transcendente realiteit (*cit-tattva*) geen namen, gedaanten, kwaliteiten, spel en andere attributen bestaan. Volgens deze filosofie bestaan deze attributen alleen in materiële objecten; wanneer de *jīva* van het materiële bestaan wordt bevrijd, gaat hij op in ongedifferentieerd Brahman. Waar deze onpersoonlijke kennis aanwezig is, kan onvermengde toewijding zich niet manifesteren. *Kṛṣṇānuśīlana*, het cultiveren van toewijding aan Śrī Kṛṣṇa, wordt *śuddha-bhakti* genoemd. De activiteiten van *bhakti* zijn in onpersoonlijke bevrijding echter niet mogelijk, want noch Kṛṣṇa, noch Zijn dienaar, het levend wezen, noch devotionele activiteiten zijn daar aanwezig. Als iemand gelooft, dat bij het bereiken van de geperfectioneerde staat van bevrijding *bhakti* niet langer bestaat vanwege de destructie van verstand, lichaam en vals-ego, maar tegelijkertijd het pro-

² Zie voor de definitie van deze term voetnoot 1 op pagina 16 en 17.

ces van *bhakti* blijft volgen om een dergelijke perfectie te bewerkstelligen, hoe kan zijn toewijding aan Kṛṣṇa dan eeuwig en vrij van bedrog worden genoemd? Zo iemand probeert Kṛṣṇa voorlopig een plezier te doen en doet op het eind een poging om Kṛṣṇa's bestaan op te heffen. Dit is hetzelfde als hetgeen de demoon Vṛkāsura deed, die Śrī Śiva met zijn vereering een plezier deed en nadat hij van Śiva een godsgeschenk had gekregen, waarmee hij iedereen kon doden door zijn hand op het hoofd van zijn slachtoffer te leggen, Śiva zelf probeerde te vermoorden. De toewijding van een dergelijk persoon is bedriegelijk en tijdelijk vanwege zijn onwetendheid van de intrinsieke aard van eeuwig geperfectioneerde devotie (*nitya-siddha-bhakti*). Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft de kenmerken van dergelijke bedriegelijke *bhakti* beschreven,

*kintu bāla-camatkāra-
kārī tac-cihna-vikṣayā
abhijñena subodho 'yaṁ
ratyābhāsaḥ prakīrtitaḥ
aśramābhīṣṭa-nirvāhī
rati-lakṣaṇa-lakṣitaḥ
bhogāpavarga-saukhyāṁśa-
vyañjakaḥ pratibimbakaḥ*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.3.44, 46)

Bij het zien van symptomen, zoals tranen vergieten en beven, in personen, die naar materieel plezier en bevrijding verlangen, kan men de indruk krijgen, dat ze *kṛṣṇa-rati*, extatische emotie gebaseerd op een excessieve gehechtheid aan Kṛṣṇa, hebben ontwikkeld, maar alleen onnozele figuren, die gemak-

kelijk worden beïnvloed door een toneel van externe symptomen, beschouwen deze zogenaamde *rati* als authentiek. De genen die ermee op de hoogte zijn, weten dat het *rati-ābhāsa* is. De eerste reden hiervoor is, dat ze hunkeren naar onpersoonlijke bevrijding, en door zich Kṛṣṇa te herinneren, de enige, die dergelijke *mukti* kan toekennen, ervaren ze groot plezier. Dit grote plezier is de oorzaak van het vergieten van tranen en beven; het wordt niet veroorzaakt door spontane liefde voor Kṛṣṇa. De tweede reden van het vergieten van tranen en het vertonen van beven is het geluk, dat wordt ontleend aan het idee, dat hun innerlijke verlangen naar materieel plezier met de uitvoering van dergelijke *bhakti-ābhāsa* gemakkelijk kan worden vervuld.

*vārāṇasī-nivāsī kaścid ayam
vyāharan hareś caritam
yati-goṣṭhyām utpulaḥ
sīncati gaṇḍa-dvayī-masraiḥ*

Er was eens een bedelmonnik in de stad Vārāṇasī, die de namen van Hari zat te chanten op een bijeenkomst van *sannyāsīs*. Hij begon uiteindelijk te beven en de tranen liepen over zijn gezicht. Bij het chanten van de heilige namen zat hij te denken, “Aha! Met zo’n simpel proces kan ik onpersoonlijke bevrijding krijgen.” Śrīla Rūpa Gosvāmī beschrijft de oorzaak van een dergelijke conditie,

*daivāt sad-bhakta-saṅgena
kīrtanādy-anusāriṇām
prāyaḥ prasanna-manasām
bhogo mokṣādi-rāgiṇām*

*keṣāñcid dhṛdi bhāvendoh
 pratibimba udañcati
 tad-bhakta-hṛn-nabhaḥ-sthasya
 tat-saṁsarga-prabhāvataḥ*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.3.47-8)

Het tentoonspreiden van beven en het vergieten van tranen is voor een impersonalist niet eenvoudig, want kennis en verza-king maken het hart zo hard als een steen en verdrijven alle symptomen van *bhakti*, die van nature zeer fragiel is. Ook al voeren impersonalisten het proces van horen (*śravaṇa*) en chanten (*kīrtana*) uit, lijden ze aan de ziekte van verlangens naar lustbevrediging en bevrijding en ervaren in hun hart toch een beetje plezier van het uitvoeren van *śravaṇa* en *kīrtana*. Als ze op dat moment met goed geluk de associatie van een zuivere toegewijde van Bhagavān krijgen, wordt door het effect van die associatie de *bhāva*, die als een maan aan de hemel in het hart van zuivere toegewijden staat, zelfs gereflec-teerd in hun hart, dat besmet is met het onpersoonlijke concept. Een dergelijk voorval kan soms een beetje extase en het vergieten van tranen veroorzaken. Zodra ze echter de associa-tie van een dergelijke toegewijde ontberen, maken ze de tranen en het beven van hun eigen discipelen als fraude en be-drog belachelijk. Derhalve kan *bhakti* nooit in een hart ver-schijnen, dat is afgedekt met onpersoonlijke kennis, maar soms treedt daar het verschijnen van *bhakti-ābhāsa* op.

(2) In *bahirmukha-karmāvṛta-bhakti-ābhāsa* wordt door de secundaire tendens (*gauṇa-vṛtti*) van *bhakti* een blokkade gelegd, die bestaat uit een externe afdekking van baatzuchtige activiteit (*karma*). Het is alsof er tussen degene, die proeft,

het levend wezen, en datgene dat moet worden geproefd, *bhakti*, een gordijn van baatzuchtige activiteit hangt. Dit gordijn dekt de intrinsieke natuur van *bhakti* af. Het najagen van het pad van mystieke *yoga* en het strikt naleven van de beroepsmatige plichten van kaste en levensfase (*varṇāśrama-dharma*) worden beide als *karma* geclassificeerd. *Karma* bestaat uit twee soorten: *nitya* (regelmatig uitgevoerde activiteiten) en *naimittika* (activiteiten uitgevoerd bij gelegenheid). Alle acties resulterend in vroomheid worden beschouwd als *karma*, baatzuchtige activiteit. Het geven van een gedetailleerde uiteenzetting van *karma* zou deze presentatie echter te lang maken. Degenen, die het concept *karma* specifiek willen bestuderen, kunnen de eerste pagina's van mijn boek lezen, *Śrī Caitanya-sikṣāmṛta*.

Het proces van *karma*, dat in de boeken van *smārta-brāhmaṇas* uiteen wordt gezet, komt helemaal neer op oppervlakkige activiteit. Activiteiten zoals *sandhya-vandana*, dagelijkse gebeden bij zonsondergang, die geschikt zijn voor de juiste uitoefening van de plichten van *varṇāśrama*, die in de boeken van de *smārtas* worden vermeld, worden *nitya-karma* genoemd, dagelijkse routinematige activiteiten. De *smārtas* beschouwen de uitvoering van deze dagelijkse bezigheden als *bhakti*. De symptomen van *bhakti*, die in hen zichtbaar zijn, zijn louter te wijten aan *pratibimba-bhakti ābhāsa* en niet aan ware *bhakti*. De reden hiervan is, dat het gewenste resultaat van deze activiteiten ofwel het verkrijgen van onpersoonlijke bevrijding is, of de genoegdoeningen van deze wereld, of die van de hemelse oorden. Er zijn ook mensen, die de onderdelen van *bhakti*, zoals horen en chanten, aanzien als *karma* en

het horen en chanten van het proces van *karma-yoga* aanzien als *bhakti*. Deze misverstanden worden veroorzaakt door hun onwetendheid van het juiste filosofische begrip. Hoewel er uiterlijk veel overeenkomsten zichtbaar zijn tussen *karma-yoga* en *sādhana-bhakti*, bestaat er tussen die twee een fundamenteel verschil. Alle actie ondernomen om werelds geluk of hemels geluk te bewerkstelligen valt onder de categorie *karma*. Deze vorm van geluk wordt ofwel als lustbevrediging of als verlichting van lijden in de vorm van onpersoonlijke bevrijding geclassificeerd.

Bhakti daarentegen is de actie uitgevoerd met absorptie in sentimenten, die alleen onze natuurlijk aangeboren neiging tot liefde voor Kṛṣṇa helpen toenemen, waarbij de beoefenaar totaal geen ander verlangen koestert. Ondanks het verwerven van andere vruchten bij de uitvoering van dergelijke activiteit, beschouwt de beoefenaar deze vruchten als onbeduidend. De handelingen, die onvermengde toewijding voeden, worden ook als *bhakti* beschouwd, want *bhakti* alleen is de moeder van *bhakti*; de processen van *jñāna* en *karma* zijn nooit in staat om *bhakti* voort te brengen. Mijn dierbare intieme toegewijden, jullie kunnen mensen, die zich bezighouden met grove activiteiten, geen plezier doen met de presentatie van dit subtiele verschil tussen *karma-yoga* en *bhakti*. Alleen wanneer hun vertrouwen in de processen van *karma* en *jñāna* door de opeenhoping van vrome activiteiten en het effect van associatie met zuivere toegewijden van Bhagavān afneemt, zal in hun hart de kiem van onontwikkelde *bhakti* in de vorm van vertrouwen verschijnen. Tenzij men over dergelijk vertrou-

wen beschikt, kan niemand het subtiele verschil tussen *karma-yoga* en *bhakti* bevatten.

We moeten begrijpen, dat iemand, die denkt, dat *bhakti* eenvoudig een andere vorm van *karma* is, niet in staat is de transcendente sentimenten van onvermengde toewijding in zijn hart te proeven. Het onderscheid tussen bitter en zoet kan alleen worden opgemerkt door te proeven, niet door te redeneren. Nadat men ze werkelijk heeft geproefd, is het veel gemakkelijker om te bepalen, welke van de twee superieur is. Degenen met een neiging naar *karma-yoga* dansen, beven en huilen soms bij het chanten van de heilige naam, maar dit komt allemaal neer op een reflectie van *bhakti*, niet *suddha-bhakti*. Dit is het resultaat van hun voorgaande goede geluk van associatie met toegewijden, zoals werd beschreven in de verzen hiervoor geciteerd [pag. 36 en 37), zoals *daivāt sad-bhakta-saṅgena...*. Het huilen en beven, dat ze vertonen, zijn gewoon symptomen voortgebracht door zinnelijk plezier en worden beschouwd als louter reflecties (*pratibimba*). Ze zijn op die momenten ofwel verzonken in gedachten aan hemelse heerlijkheden of ze bevinden zich in een denkbeeldige oceaan van plezier ontleend aan bevrijding. Dit is *pratibimba-bhakti-ābhāsa*.

(3) In dit tijdsgewricht kunnen we gemakkelijk de vinger leggen op *viparīta-vastu-bhakti-buddhi-janita-bhakti-ābhāsa*, dat wordt voortgebracht door visualisering van *bhakti* in activiteiten, die in feite aan *bhakti* zijn tegengesteld en dat prevaleert in de *pañcopāsānā* in de *īśvara-praṇidhāna*, concentratie op de Superziel in het proces van *yoga*. Zij die bekend staan als *pañcopāsānā*, denken dat er vijf *sampradāyas* zijn: Śaiva

(aanbidders van Śiva), Śākta (aanbidders van Durgā), Gānapatya (aanbidders van Gaṇeśa), Saura (aanbidders van Sūrya) en Vaiṣṇava (aanbidders van Viṣṇu). Alle vijf zijn aanhangers van impersonalisme. De Vaiṣṇava lijn, die hier wordt genoemd, is niet de Vaiṣṇava lijn, die de authentieke principes van *bhakti* volgt. De vier authentieke Vaiṣṇava *sampradāyas* komen niet voor in de Vaiṣṇava *pañcopāsanā-sampradāya*, die hier wordt aangehaald. Śrī Rāmānujācārya, Śrī Madhvācārya, Śrī Viṣṇusvāmī en Śrī Nimbāditya zijn de vier *ācāryas* van de vier bonafide *sampradāyas* van onvermengde toewijding, die worden beschreven in het vers *śrī-brahma-rudra-sanakāś catvāraḥ sampradāyinaḥ*. Om aan te geven welke deze vier bonafide *sampradāyas* zijn wordt in de geschriften gezegd, *sampradāya-vibinā ye mantrās te niṣphalā matāḥ*, hetgeen betekent, dat *mantras* aanvaard van *sampradāyas* buiten de vier bonafide *sampradāyas* geen resultaten opleveren.

Vaiṣṇava's, die tot de groep *pañcopāsanā* behoren, zijn in beginsel impersonalisten, geen zuivere toegewijden. Alle *pañcopāsakas* denken, dat de *mūrtis* van hun vijf vererenswaardige godheden uiteindelijk denkbeeldig zijn. Met andere woorden, ze geloven niet, dat Brahman een gedaante heeft, en ze denken, dat de gedaanten van hun godheden louter als hulpmiddelen ten behoeve van de erediensdienst dienen te worden begrepen, omdat ze zich nog in een lichaamsbewustzijn bevinden. Volgens hun idee gaat de aanbidder op in onpersoonlijk Brahman, zodra de verering geperfectioneerd is, en de devotie, welke werd opgedragen aan deze "denkbeeldige" *mūrtis*, die als de Allerhoogste werden beschouwd, beschikt niet over een eeuwig bestaan. Deze bezigheid is eenvoudig *jñānāvṛta-*

bhakti-ābhāsa, toewijding bedekt door onpersoonlijke kennis. Men kan geen onvermengde toewijding krijgen, zolang men gelooft, dat een dergelijke schijn van toewijding ware *bhakti* is. Als deze symptomen van *bhakti*, zoals beven en tranen met tuiten, in de uitvoerders van deze vorm van *bhakti-ābhāsa* worden waargenomen, dienen ze te worden beschouwd als symptomen voortgebracht door sensueel plezier en als een reflectie (*pratibimba*) van de authentieke symptomen.

Zoals de *pañcopāsakas* een schijn van devotie voor de “denkbeeldige” godsbeelden van hun halfgoden vertonen, zo vertonen ook *yogīs* bevingen en tranen voor hun “denkbeeldige” godheid van de Superziel. Deze zijn allemaal voorbeelden van *pratibimba-bhakti-ābhāsa*. Het idee, dat *pratibimba-bhakti-ābhāsa* zich geleidelijk kan ontwikkelen en zich uiteindelijk zal transformeren in onvermengde toewijding, is volkomen onwaar, want door onpersoonlijke meditatie en de voordelen gezocht in baatzuchtige activiteiten af te wijzen, gaat het bestaan van deze schijn van toewijding geheel in nevelen op. Er blijft voor degenen, die *pratibimba-bhakti-ābhāsa* praktiseren, geen mogelijkheid bestaan, dat ze enig voordeel behalen, tenzij ze hun bewustzijn tot aan de wortel zuiveren. Impersonalisten, zoals de vier Kumāra’s en de allerbeste *jñānī*, Śukadeva Gosvāmī, konden om het pad van *bhakti* te aanvaarden pas een nieuw en hoger verheven leven beginnen, nadat ze hun voorgaande overtuigingen volkomen hadden afgelegd. Krachtens hun nieuwe, verheven leven bereikten ze de status van onze *ācāryas*. Śrīla Rūpa Gosvāmī zegt met betrekking tot *pratibimba-bhakti-ābhāsa* het volgende,

vimuktākhila tarṣair yā
muktair api vimṛgyate
yā kṛṣṇenātigopyātu
bhajadbhyo 'pi na dīyate

sā bhukti-mukti-kāmatvāc
chuddāṁ bhaktim akurvatām
hṛdaye sambhavaty eṣāṁ
kathāṁ bhāgavatī ratiḥ

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.3.42-3)

Hoe is het mogelijk, dat de zeldzame *bhagavad-rati*, extatische emotie voor Bhagavān, welke in het stadium van *bhāva* verschijnt, zich aandient in het hart van degenen, die verlangen naar materiële lustbevrediging en onpersoonlijke bevrijding, terwijl dergelijke *rati* gretig wordt gezocht door bevrijde zielen, die alle vormen van materiële verlangens volkomen hebben afgelegd, en die door Śrī Kṛṣṇa niet zo gemakkelijk wordt gegeven, zelfs niet aan degenen, die zich met Zijn exclusieve *bhājana* bezighouden?

Het is hoogst noodzakelijk hier te vermelden, dat degenen, die het plezier ontleend aan onwettige associatie met vrouwen en het gebruik van bedwelmende middelen beschouwen als liefde voor God, zelf zijn vervuild en anderen ook kunnen vervuilen.

CHĀYĀ-BHAKTI-ĀBHĀSA

Het is voor een *sādhaka* van zeer groot belang om *chāyā-bhakti-ābhāsa* te begrijpen. In tegenstelling tot *pratibimbbhakti-ābhāsa* is *chāyā-bhakti-ābhāsa* niet krom en geslepen, maar beschikt daarentegen over eenvoud en deugd. Śrīla Rū-

pa Gosvāmī heeft met betrekking tot *chāyā-bhakti-ābhāsa* het volgende geschreven,

*kṣudra kautūbalamayī
cañcalā duḥkha-hāriṇī
rateś chāyā bhavet kiñcit
tat-sādṛśyāvalambinī

hari-priyā-kriyā-kāla-
deśa-pātrādi-saṅgamāt
apy ānuṣaṅgikādeṣā
kvacid ajñeṣv apīkṣyate

kintu bhāgyam vinā nāsau
bhāvāc chāyāpy udāñcati
yad abhyudayataḥ kṣemaṁ
tatra syād uttarottaram

hari-priyā-janasyaiva
prasāda-bhara-lābhataḥ
bhāvābhāso 'pi sabasā
bhāvatvam upagacchati

tasminn evāparādhenā
bhāvābhāso āpnoti
krameṇa kṣayam āpnoti
khaṣṭha-pūrṇa-śaśī yathā
Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.3.49-53)*

Er bestaan enkele overeenkomsten tussen *chāyā-bhakti-ābhāsa* en *suddha-bhakti*, maar de beoefenaar van *chāyā-bhakti-ābhāsa* ervaart van nature enige lichte nieuwsgierigheid naar de vruchten, die hij door het volgen van dit proces

kan verwachten, zijn verstand is onrustig en een deel van zijn materiële verdriet wordt gelenigd. *Chāyā-bhakti-ābhāsa* is soms zichtbaar zelfs in personen zonder spirituele kennis, eenvoudig omdat ze in contact zijn gekomen met de tijden, plaatsen en toegewijden van Bhagavān. Of men nu een volgeling van *pañcopāsana* of van een bonafide disciplinaire opvolging is, men kan het stadium van *chāyā-bhakti-ābhāsa* niet bereiken, zonder dat een of ander speciaal goed geluk in hem is verschenen, want wanneer zich slechts één keer een schaduw van *bhāva* aandient – in welke geringe mate ook – zal deze zich zeker gaan ontwikkelen en resulteren in progressief voordeel voor de *sādhaka*. Bij het verkrijgen van de zegen van een zuivere Vaiṣṇava kan *bhāva-ābhāsa* zich plotseling gaan ontwikkelen tot het stadium van *bhāva*. Als men daarentegen overtredingen aan de voeten van zuivere Vaiṣṇava's begaat, zal zelfs de hoogste schijn van *bhāva* geleidelijk afnemen, zoals de geleidelijke afname van de maan in *kṛṣṇa-pakṣa*, de twee weken van de afnemende maan.

Chāyā-bhakti-ābhāsa bestaat in twee soorten: (1) *svārūpa-jñānābhāva-janita-bhakti-ābhāsa*, de schijn van devotie, die verschijnt in afwezigheid van de kennis van zijn inherente identiteit; (2) *bhakti-uddīpaka-vastu-śakti-janita-bhakti-ābhāsa*, de schijn van devotie, waarin stimulering van *bhakti* wordt veroorzaakt onder invloed van of door in contact te zijn gekomen met objecten, zoals tijd, plaats en omstandigheid, die aan Bhagavān zijn gerelateerd.

(1) De intrinsieke kennis (*svārūpa-jñāna*) met betrekking tot de *sādhaka* (de beoefenaar), *sādhana* (de beoefening) en *sādhya* (het doel) is niet-verschillend van de inherente natuur van

śuddha-bhakti. Als in een *sādhaka* dergelijke *svarūpa-jñāna* nog niet is ontwikkeld, maar hij heeft wel het verlangen om de oceaan van het materiële bestaan over te steken, is ieder symptoom van *bhakti*, dat in die conditie in hem zichtbaar wordt, louter *bhakti-ābhāsa*. Deze schijn van toewijding wordt getransformeerd in *śuddha-bhakti*, zodra hij deze intrinsieke kennis verkrijgt. Zelfs bij Vaiṣṇava's, die naar behoren in een authentieke *sampradāya* zijn ingewijd, zal de opheldering van hun eeuwige identiteit voortkomend uit de *dikṣā-mantra*, die ze van hun *dikṣā-guru* hebben gekregen, niet verschijnen, totdat ze het geluk hebben instructie over deze intrinsieke kennis te verkrijgen. Vanwege ontwetendheid van de intrinsieke kennis van het proces van *bhakti-yoga* blijft *svarūpa-siddha-bhakti* afgedekt en wordt derhalve alleen de schijn van devotie zichtbaar.

De toewijding van *pañcopāsakas*, die afzijdig blijven van de principes van impersonalisme en verering van hun favoriete godheid uitvoeren door hem of haar te beschouwen als een rechtstreekse expansie van Bhagavān, hanteren ook als hoogste doel *chāyā-bhakti-ābhāsa*. Niettemin is er een groot verschil tussen *pañcopāsaka* Vaiṣṇava's en *sāmpradāyika* Vaiṣṇava's. Het resolute vertrouwen van *sāmpradāyika* Vaiṣṇava's in het persoonlijke aspect van Bhagavān is veel sterker dan dat van *pañcopāsaka* Vaiṣṇava's. Omdat een *sāmpradāyika* Vaiṣṇava de juiste instructie over filosofische principes krijgt, blijft hij uitzien naar het bereiken van een zeer verheven staat van zuiver vaiṣṇavisme, maar een *pañcopāsaka* kan niet hopen op het bereiken van een dergelijk verheven staat van vaiṣ-

navisme door instructie te krijgen over de filosofische principes volgens zijn eigen gebruiken en gewoonten.

De beschikbaarheid van associatie van zuivere toegewijden is voor *sāmpradāyika* Vaiṣṇava's veel groter dan voor *pañcopāsakas*. Als de *pañcopāsakas* door een of ander geluk de associatie van toegewijden krijgen en ze houden zich tegelijkertijd afzijdig van de associatie van impersonalisten, kunnen ze door het systeem van *sāmpradāyika* worden bijgeslepen en het pad van onvermengde toewijding gaan volgen. Twee schriftuurlijke bewijzen genoemd in *Bhakti-sandarbha* worden hier geciteerd. In de *Skanda Purāṇa* wordt bevestigd, dat *sāmpradāyika* Vaiṣṇava's hun gewenste resultaat zelfs met de praktijk van *chāyā-bhakti-ābhāsa* behalen. Śrī Mahādeva zegt,

*dīkṣā-mātreṇa kṛṣṇasya
narā mokṣaṁ labhanti vai
kiṁ punar ye sadā bhaktyā
pūjayanty acyutaṁ narāḥ*

Hari-bhakti-vilāsa (11.200)

Door het ontvangen van initiatie in de *kṛṣṇa-mantra* kan men bevrijding krijgen, laat staan wat men kan bereiken door het uitvoeren van toewijding aan Bhagavān.

Met betrekking tot *pañcopāsakas*, die *chāyā-bhakti-ābhāsa* hebben ontwikkeld, waarbij ze vrij blijven van *pratibimbabhakti-ābhāsa*, zegt de *Ādi-varāha Purāṇa*,

*janmāntara-sahasreṣu
samārādhya vṛṣadhvajam*

*vaiṣṇavatvaṁ labhet kaścit
sarva-pāpa-kṣaye satī*

(*Ādi-varāha Purāṇa* 211.85)

Nadat men duizenden levens Gaṇeśa heeft aanbeden en van alle zonden vrij is geworden, is het mogelijk het platform van vaiṣṇavisme te bereiken.

De conclusie van de geschriften is, dat Śakta's, aanbidders van godin Durgā, geleidelijk worden verheven tot *bhakti* door eerst aanbidders van de zongod te worden, dan aanbidders van Gaṇeśa, dan vereerders van Śiva, daarna *pañcopāsaka* Vaiṣṇava's en tenslotte *sāmpradāyika* Vaiṣṇava's. Door zorgvuldige analyse van de woorden van de geschriften kan men zien, dat onder invloed van associatie van zuivere toegewijden *chāyā-bhakti-ābhāsa* in zuivere toewijding transformeert.

(2) Er staan in de geschriften veel voorbeelden van *bhakti-uddīpaka-vastu-śakti-janita-bhakti-ābhāsa*. De *tulasī*-plant, *mahā-prasāda*, *vaiṣṇava-prasāda*, de dagen van toegewijde inachtneming, zoals Ekādaśī, het Godsbeeld van Bhagavān, de heilige *dhāmas*, de Gaṅgā, het stof van de voeten van Vaiṣṇava's enzovoort zijn allerlei objecten, die optreden als *bhakti-uddīpaka*, stimuli van devotie. Het levend wezen krijgt immers veel voordeel zelfs door met deze objecten onbewust in aanraking te komen. Soms zelfs krijgt de onschuldige *jīva* voordeel, wanneer hij er onbewust een overtreding tegen begaat. Op deze manier met deze objecten in contact komen is ook *bhakti-ābhāsa*. Toegewijden zullen niet verbaasd staan bij het zien van dergelijke opmerkelijke resultaten van *bhakti-ābhāsa*; al dergelijke resultaten zijn alleen te danken aan de

immense kracht van *śuddha-bhakti*. Als de processen van *jñāna* en *yoga* niet op een zuivere wijze worden uitgevoerd en als ze niet worden gedragen door *bhakti-ābhāsa*, zijn ze niet in staat om enig resultaat op te leveren. Anderzijds is Bhakti-devī volkomen onafhankelijk; ongeacht de motieven van degenen, die hun toevlucht tot haar nemen, vervult ze hun diepste verlangens. Hoewel al deze resultaten zichtbaar zijn in de schijn van devotie, volgt het niet het voorgeschreven gedrag. Onze enige plicht is de uitvoering van onvermengde toewijding. Degenen met een verlangen naar absoluut succes, mogen in hun hart onder geen enkele voorwaarde ruimte geven aan *pratibimba-bhakti-ābhāsa*. Op basis van de kracht van *bhajana* uitgevoerd onder leiding van zuivere Vaiṣṇava's moeten ze *chāyā-bhakti-ābhāsa* oversteken en hun exclusieve toevlucht nemen aan de lotusvoeten van Bhakti-devī. Laten jullie daarom allemaal het volgende principe aanvaarden, dat wordt gepresenteerd door Viśva-vaiṣṇava dāsa,

*pratibimbas tathā chāyā
bhedāt tattva-vicārataḥ
bhaktyābhāso dvidhā so 'pi
varjanīyaḥ rasārthibhiḥ*

Zij die de vloeibare smaken van devotie (*bhakti-rasa*) willen proeven, dienen zich altijd afzijdig te houden van beide typen *bhakti-ābhāsa*. Door deze materie door te nemen kan worden vastgesteld, dat de schijn van devotie in twee soorten bestaat, *pratibimba-bhakti-ābhāsa* en *chāyā-bhakti-ābhāsa*. *Pratibimba-bhakti-ābhāsa* heeft de tendens om het levend wezen overtredingen te laten begaan en *chāyā-bhakti-ābhāsa* is van zich-

zelf incompleet. De uitvoering van onvermengde toewijding is de enig aanbevolen activiteit voor het levend wezen.

OVERTREDINGEN TEGEN BHAKTI

Dit is een zeer gevaarlijke zaak. We voeren zoveel onderdelen van *bhakti* uit, zoals het aanvaarden van de *dikṣā-mantra* van een bonafide geestelijk leermeester, het dagelijks aanbrengen van *tilaka* op twaalf verschillende delen van het lichaam, het uitvoeren van *arcana* voor Śrī Kṛṣṇa, het inachtnemen van de gelofte van Ekādaśī, het chanten van de heilige naam en naar vermogen Kṛṣṇa herinneren, het bezoeken van de heilige plaatsen, zoals Vṛndāvana enzovoort, maar helaas doen we niet zo hard ons best om het begaan van overtredingen tegen de voeten van Bhakti-devī te voorkomen. Met het voorbeeld van de activiteiten van Mukunda wees Śrīman Mahāprabhu voor Zijn toegewijden op uiteenlopende symptomen van overtredingen tegen *bhakti* (*Śrī Caitanya-bhāgavata, Madhya-khaṇḍa* 10.185, 188-190, 192),

*kṣaṇe dante tṛṇa laya, kṣaṇe jāṭhī māre
o khaḍa—jāṭhiyā – heṭā nā dekhibe more*

*prabhu bole – o beṭā jakhana yathā jāya
seī mata kathā kahi tathāya miśāya*

*vāsiṣṭha paḍaya jahe advaitera saṅge
bhakti—yoge nāce jāya tṛṇa karī dante*

*anya sampradāye giyā jakhana sām̐bhāya
nāhi māne bhakti jāṭhi mārāye sadāya*

*bhakti—sthāne ubāra baila aparādha
eteke ubāra baila daraśana—bādha*

[Śrīman Mahāprabhu zei:] Ik kan Mukunda nooit genade geven, want soms toont hij nederigheid door een strootje tussen zijn tanden te nemen en een andere keer valt hij Me aan; met andere woorden, hij houdt de ene hand op Mijn voeten (vertoont nederigheid) en de andere in Mijn nek (valt Me aan). Uit gemak gedraagt hij zich soms als Mijn volgeling en op andere momenten heeft hij kritiek op Me. Derhalve kan ik hem niet belonen. Waar hij ook voor zijn eigen genoegen op bezoek gaat, presenteert hij zich overeenkomstig en mengt zich als zodanig onder de mensen. Soms steunt hij de leer van *māyāvāda* door citaten voor te lezen uit het boek *Yoga-vāsiṣṭhā*, dat vol staat met *advaita* filosofie, en een andere keer toont hij zijn vertrouwen door het onpersoonlijke concept te verlaten en *kṛṣṇa-bhakti* te cultiveren door deemoedig en nederig te zijn en bij de *kīrtana* te dansen. Als hij binnenkomt bij de sekte van impersonalisten, wijst hij de eeuwigheid van *bhakti* af en vervloekt de toegewijden met het wapen van argument en logica. Op die manier begaat hij overtredingen tegen te voeten van Bhakti-devī en daarom kan Ik hem Mijn *darśana* niet geven.

Mukunda Datta is een eeuwige metgezel van Bhagavān en datgene, dat Mahāprabhu in dit verband over hem vertelde, is eenvoudig spel. De objectieven van Mahāprabhu zijn echter zeer ernstig, dus hier moet voor Zijn uitspraken een uiterst vertrouwelijke reden zijn. Zijn vertrouwelijke instructie is namelijk, dat we Kṛṣṇa geen plezier doen door eenvoudig inwijding te aanvaarden en de diverse onderdelen van *bhakti* uit te voeren. Alleen degenen met een onwankelbaar vertrouwen in exclusieve toewijding kunnen Hem tevreden stel-

len. Degenen met een dergelijk vertrouwen aanvaarden het pad van onvermengde toewijding met grote vastbeslotenheid. Ze bezoeken geen gelegenheden, waar doctrines worden besproken, die geen relatie hebben met *suddha-bhakti*. Ze gaan juist naar plaatsen, waar het onderwerp van zuivere toewijding wordt besproken en luisteren er met grote belangstelling naar. Eenvoud, vastbeslotenheid en een exclusief verlangen naar *bhakti* zijn de natuurlijke kenmerken van dergelijke onvermengde toegewijden. Ze zullen uitspraken of activiteiten tegengesteld aan de principes van *bhakti* nimmer goedkeuren, want ze hebben geen behoefte aan het verwerven van populariteit; zuivere toegewijden zullen voor dergelijke zaken altijd onverschillig blijven.

Tegenwoordig zijn de meeste mensen niet langer bereid de bovengenoemde overtredingen te vermijden. Eenvoudig door het zien van toegewijden of het horen van vertellingen over Bhagavāns activiteiten vertonen ze symptomen van schijnbaar spirituele extase, zoals beven en huilen, en steunen de spirituele filosofie op bijeenkomsten, maar even later zien we ze weer achter hun lustbevrediging aanhollen. Dus, beste lezers, wat kunnen we zeggen van de zogenaamd sterke gehechtheid (*niṣṭhā*) van degenen, die deze bogus sentimenten tentoon spreiden? We weten, dat ze deze symptomen aan de toegewijden vertonen om roem te oogsten. Uit begeerte naar roem of andere materiële aanwinsten vertonen ze een heel scala aan dit soort gedrag. Het baart ons grote zorgen, dat deze mensen niet alleen een overtreding begaan aan de voeten van Bhaktidevi door in naam van *bhakti* bedriegelijke filosofieën te be-

vorderen, maar ze zijn ook bezig het spirituele leven van de levende wezens in deze wereld totaal te ruïneren.

Beste lezers, we moeten zeer waakzaam blijven en nooit een overtreding tegen de voeten van Bhakti-devī begaan. In de eerste plaats moeten we de gelofte afleggen om *bhakti* uit te voeren en voor al het andere onverschillig te blijven. We mogen nooit iets doen of zeggen, dat is tegengesteld aan *bhakti* om populair te zijn of volgelingen te werven. We moeten simpel blijven in onze acties en recht door zee blijven gaan. Er mag geen verschil zijn tussen onze woorden en daden. We mogen nooit proberen de gunst te winnen van degenen, die onverschillig zijn voor *bhakti*, door hen schijnsymptomen van gevorderde toewijding te tonen. Wij blijven kuis aan de principes van onvermengde toewijding en zullen nimmer een andere doctrine steunen. Ons uiterlijke gedrag en de gevoelens in ons hart dienen één en dezelfde te zijn.

Hoofdstuk Drie

ANALYSE VAN DE NATUURLIJKE EIGENSCHAPPEN VAN BHAKTI

*suddha-bhakti-svabhāvasya
prabhāvān yat-padāśrayāt
sadaiva labhate jīvas
taṁ caitanyam ahaṁ bhaje*

Ik eer Śrī Caitanya Mahāprabhu. Door toevlucht tot Zijn voeten te nemen verkrijgt het levend wezen voor altijd het vermogen voortkomend uit de natuur van onvermengde toewijding.

S UDDHA-BHAKTI MANIFESTEERT ZICH MET zes symptomen: (1) *kleśaghñī* – het geeft onmiddellijk verlichting van allerlei vormen van materiële ellende; (2) *śubhadā* – het geeft alle gunstige voordelen; (3) *mokṣa-laghutākṛt* – bevrijding wordt onbeduidend in vergelijking ermee; (4) *sudurlabhā* – het wordt zelden bereikt; (5) *sāndrānanda-viśeṣāt mā* – het geeft intens transcendent plezier;

en (6) *kṛṣṇākarṣaṇī* – het is de enige manier om Śrī Kṛṣṇa aan te trekken. In het stadium van *sādhana-bhakti* verschijnen alleen de eerste twee symptomen; in het stadium van *bhāva* verschijnen de eerste vier symptomen en in de staat van *prema* verschijnen alle zes symptomen. Deze zes symptomen worden nu achtereenvolgens besproken.

(1) *Kleśaghñī* – Bhakti-devī verdrijft alle ellende (*kleśa*) van degenen, die hun toevlucht nemen tot onvermengde toewijding. *Kleśa* bestaat uit drie soorten: zonden (*pāpa*); zonden in hun zaadvorm (*pāpa-bīja*) en onwetendheid (*avidyā*). De *jīva* moet allerlei soorten ellende ondergaan vanwege de zonden, die hij in ontelbaar veel levens heeft begaan, of zonden, die hij in het huidige of in volgende levens kan begaan. De belangrijkste zonden zijn geanalyseerd in de vijfde golf van de tweede sproeiregen in mijn boek, *Śrī Caitanya-sikṣāmṛta*. Deze zonden kunnen verder worden onderverdeeld in twee categorieën: *prārabdha* en *aprārabdha*.

Prārabdha zijn zonden, waarvoor het levend wezen de reacties in het huidige leven moet ondergaan. De reacties van zonden, die in het volgende leven worden geïncasseerd, worden *aprārabdha* genoemd. De zonden, die door het levend wezen in ontelbaar veel voorgaande levens zijn begaan, vormen samen *aprārabdha* zonden en in het volgende leven gaan ze vrucht dragen als *prārabdha* zonden. Derhalve wordt de *jīva* binnen de jurisdictie van de eeuwige wet van *karma* eraan gehouden om de reacties van zonden te ondergaan, die hij in zijn ontelbaar vele levens heeft begaan. Geboorte in een brahmaanse familie, een moslimfamilie, een rijke familie of een arme familie, of het hebben van een mooi of lelijk li-

chaam zijn allemaal gevolgen van *prārabdha-karma*. Geboorte in een familie van paria's of onaanraakbaren (*yavanas*) is het gevolg van *prārabdha* zonden. Onvermengde toewijding heft beide vormen van zonden op, *prārabdha* en *aprārabdha*. Als het pad van *jñāna* op de juiste wijze wordt gevolgd, heft het *aprārabdha-karma* op, maar volgens de boeken van de *jñānīs* moet men de reacties van zijn *prārabdha-karma* wel ondergaan. *Bhakti* daarentegen heft ook *prārabdha-karma* op,

*yan-nāmadheya-śravaṇānukīrtanād
yat-prahvaṇād yat smaraṇād api kvacit
śvādo 'pi sadyaḥ savanāya kalpate
kutaḥ punas te bhagavan nu darśanāt*

Śrīmad-Bhāgavatam (3.33.6)

[Devahūti zei:] O mijn dierbare Heer, door het horen en zingen van Uw heilige namen, door U eerbetuigingen aan te bieden en U te herinneren verkrijgt zelfs een persoon geboren in een familie van hondenvleeseters onmiddellijk het recht om vedische offers uit te voeren; met andere woorden, hij verkrijgt dezelfde status als een *brāhmaṇa*. Wat valt er nog te zeggen van het voordeel, dat men kan krijgen, door Uw rechtstreekse *darśana* te ontvangen?

Dit vers toont aan, hoe *bhakti* gemakkelijk de *prārabdha* zonden kan opheffen, die resulteren uit een geboorte in een lage-klasse familie. Lees nu, hoe *bhakti* tevens *aprārabdha* zonden opheft,

*aprārabdha-phalaṁ pāpaṁ
kūṭaṁ bījaṁ phalonmukham*

*krameṇaiva pralīyeta
viṣṇu-bhakti-ratātmanām*

*Padma Purāṇa;
Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.23)*

Van degenen met een onwankelbare en exclusieve gehechtheid aan toewijding aan Śrī Viṣṇu worden de volgende zonden en hun reacties achtereenvolgens vernietigd: (1) *aprārabdha*, de opeenhoping van zonden in een sluimerende conditie; (2) *kūṭa*, zonden met de neiging zaden te produceren of die als zondige verlangens vorm beginnen te krijgen; (3) *bija*, zaden die zich reeds als zondige verlangens hebben genesteld en (4) *prārabdha*, vruchtdragende zonden.

De betekenis is, dat toegewijden geen afzonderlijke actie van hetzij *karma* of *jñāna* als boetedoening voor de destructie van hun zonden hoeven te ondernemen.

De verlangens in het hart van het levend wezen om zich aan zondige activiteiten over te geven worden *pāpa-bija* genoemd, de zaden van zonden. *Pāpa-bija* kan alleen door *bhakti* worden vernietigd,

*tais tāny aghāni pūyante
tapo-dāna-vratādibhiḥ
nādharmajaṁ tad-dhṛdayaṁ
tad apīśāṅghri-sevayā*

*Śrīmad-Bhāgavatam (6.2.17)
Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.24)*

De systematische methoden voor het uitboeten van zonden, die worden voorgeschreven in de geschriften, zoals het uitvoe-

ren van de zware gelofte van *cāndrāyaṇa*³ en andere activiteiten op het pad van het gewone *karma* evenals het uitvoeren van soberheden en liefdadigheid, heffen alleen de zonden op, waarvoor ze specifiek zijn voorgeschreven. Deze vormen van boetedoening verdrijven niet de zaden van zonden of zondige verlangens, die uit onwetendheid voortkomen. Zondige verlangens kunnen alleen worden verdreven door zich met dienstverlening aan Kṛṣṇa bezig te houden, hetgeen wil zeggen, dat behalve *bhakti* er geen ander middel is, dat zondige verlangens uit het hart kan verdrijven. Zodra *Bhakti-devī* in het hart verschijnt, worden alle zondige verlangens – evenals ieder verlangen naar vroomheid – aan de wortel uitgeroeid. De volgende verzen uit *Padma Purāṇa* en *Śrīmad-Bhāgavatam* beschrijven, hoe *bhakti avidhyā*, onwetendheid, verdrijft,

*kr̥tānuyātrā vidyābhir
hari-bhaktir anuttamā
avidyāṃ nirdabaty āśu
dāva-jvāleva pannagīm*

*Parma Purāṇa;
Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.26)*

Als *hari-bhakti* in het hart verschijnt, wordt ze gevolgd door het kennisvermogen (*vidyā-śakti*), dat de onwetendheid in het

³ *Cāndrāyaṇa* is de gelofte om slechts vijftien happen voedsel te nemen op de dag van de volle maan en dit aantal dagelijks met één hap te verminderen, totdat men geheel afziet van voedsel op de dag van de nieuwe maan. Vervolgens vermeerdert men zijn inname van voedsel per dag met één hap tot de dag van de volgende volle maan.

hart van het levend wezen onmiddellijk verdrijft, zoals een slang verbrandt in een uitslaande bosbrand.

*yat-pāda-pañkaja-palāśa-vilāsa-bhaktyā
karmāsayam grathitam udgrathayanti santah
tadvan na rikta-matayo yatayo 'pi ruddhasroto-
gaṇās tam araṇam bhaja vāsudevam*

Śrīmad-Bhāgavatam (4.22.39)

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.25)

Asceten, die hun verstand van de zintuigobjecten hebben weggenomen door hun zintuigen bij die objecten uit de buurt te houden, kunnen de knoop van vals-ego in hun hart niet gemakkelijk ontwarren, terwijl toegewijden, die zich uitsluitend met bovenzinnelijke liefdevolle dienstverlening aan de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa bezighouden, deze knoop in een handomdraai kunnen openbreken. Derhalve dient men zich bezig te houden met *bhājana* van Śrī Kṛṣṇa, de allerhoogste toevlucht.

Ofschoon het cultiveren van kennis tot op zekere hoogte onwetendheid kan verdrijven, zal een *sādhaka*, die niet zijn toevlucht tot *bhakti* heeft genomen, zeker vallen,

*ye 'nye 'ravindākṣa vimukta-māninas
tvayy asta-bhāvād aviśuddha-buddhayaḥ
āruhya kṛcchreṇa param padam tataḥ
patanty adho 'nāḍṛta-yuṣmad-aṅghrayaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.2.32)

[De halfgoden baden:] O lotusogige Heer, hoewel niet-toegewijden met het cultiveren van *neti-neti*, het principe van negatie, iets anders uit de dode materie trachten te krijgen en zichzelf als bevrijd beschouwen, is hun intelligentie onzuiver. Ze steken met grote moeite de oceaan van onwetendheid over

om de staat van Brahman te verkrijgen, maar aangezien ze geen permanente toevlucht tot Uw lotusvoeten hebben genomen, zullen ze uit die staat wegvallen.

O intieme toegewijden, jullie hebben zeker eerder gehoord van het woord *avidyā*, maar jullie moeten ook de intrinsieke aard ervan gretig willen weten. Daarom zal ik in verband hiermee enkele punten aangeven. Śrī Kṛṣṇa beschikt over een onbeperkt aantal gevarieerde vermogens (*śaktis*). Van deze vermogens zijn *cit-śakti*, *jīva-śakti* en *māyā-śakti* de belangrijkste. *Cit-śakti* vertoont Bhagavāns woonplaats (*dhāma*) en alle toebehoren, die nodig zijn voor Zijn spel (*līlā*). Een andere naam voor *cit-śakti* is *svarūpa-śakti*. *Jīva-śakti* produceert ontelbaar veel levende wezens. *Jīvas* zijn van nature zuiver spiritueel (*cit-tattva*), maar vanwege hun incomplete constitutie kunnen ze in de val van *māyā* lopen, de begoochelende energie. Door het koesteren van zelfzuchtige verlangens raken ze van Kṛṣṇa afgewend en worden in het web van de begoochelende energie gevangen genomen – en door zich gunstig jegens Kṛṣṇa op te stellen worden ze van *māyā* bevrijd en gaan zich in Zijn dienst bezighouden. Dit is het verschil tussen geconditioneerde en bevrijde *jīvas*.

De begoochelende energie werkt op twee manieren in op de intrinsieke aard van het geconditioneerde levende wezen: via het *avidyā* vermogen en via het *vidyā* vermogen. Met haar *avidyā* aspect dekt *māyā* het constitutioneel zuivere ego van het levend wezen af en legt een vals of vervormd ego aan, waarmee de *jīva* zich identificeert met grove materie. Deze keten van onwetendheid is de oorzaak van de geconditioneerde staat van de *jīva*. Door vrij te worden van *avidyā* en

van onechte aanduidingen bereikt het levend wezen de staat van bevrijding. *Avidyā* is dus niets anders dan een speciaal vermogen van *māyā*, dat het levend wezen zijn grondrechtelijke positie doet vergeten. Onwetendheid veroorzaakt in de *jīva* het verlangen naar baatzuchtige activiteit. Deze verlangens zetten aan tot het proces van zonde en vroomheid. Deze onwetendheid is de grondoorzaak van alle moeilijkheden, die de *jīva* ondervindt. Behalve *bhakti* is geen ander proces in staat deze onwetendheid te verdrijven. *Karma* kan alleen zonden teniet doen en *jñāna* kan verlangens, die zowel zonden als vroomheid veroorzaken, aan de wortel uitroeien, maar *bhakti* wist de zonden zelf aan de wortel uit, verlangens om zonde en vroomheid uit te voeren, plus de voornaamste oorzaak van deze verlangens, namelijk onwetendheid.

(2) *Bhakti* is van nature gunstig en heilzaam, *śubhadā*. Śrīla Rūpa Gosvāmī zegt,

*śubhāni prīṇanam sarva-
jagatām anuraktatā
sad-guṇāḥ sukham ity ādīny
ākhyātāni manīṣibhiḥ*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.27)

De geleerden omschrijven ware heilzaamheid (*śubha*) als het koesteren van liefde voor alle levende wezens en zelf het object van genegenheid van alle levende wezens te worden evenals het beschikken over alle goede kwaliteiten, geluk en andere vergelijkbare gunstige aanwinsten.

De *Padma Purāṇa* legt uit, wat wordt bedoeld met het koesteren van liefde voor alle levende wezens en het object van genegenheid van alle levende wezens worden,

*yenārcito haris tena
tarpitāni jaganty api
rajyanti jantavas tatra
jaṅgamāḥ sthāvarā api*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.28)

Zij die Śrī Hari hebben vereerd, hebben het hele universum genoegdoening gegeven. Daardoor houden alle levende wezens van hen, zowel de bewegende als de niet-bewegende.

De betekenis hiervan is, dat zij, die uitsluitend zijn toegewijd aan *hari-bhajana*, zonder afgunst van iedereen houden; daardoor houden anderen ook van hen.

In toegewijden ontwikkelen zich van nature allerlei soorten goede kwaliteiten. Dit kan eenvoudig worden gestaafd door het leven van toegewijden te onderzoeken. In dit verband wordt in *Śrīmad-Bhāgavatam* (5.18.12) en in *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.29) gezegd,

*yasyāsti bhaktir bhagavaty akiñcanā
sarvair guṇais tatra samāsate surāḥ
harāv abhaktasya kuto mahad-guṇā
manorathenāsati dhāvato bahiḥ*

Degenen, die beschikken over onversneden en exclusieve *bhakti* voor Bhagavān, worden de woonplaats van alle halfgoden en alle goede kwaliteiten. Hoe kunnen dergelijke, grote kwaliteiten in niet-toegewijden bestaan, wier onwettige verlangens hen dwingen achter lustbevrediging aan te rennen?

De eigenschappen mededogen, eerlijkheid, nederigheid, ont-hechting, spiritueel bewustzijn enzovoort verschijnen alleen in een hart, waarin *bhakti* is verschenen. Deze eigenschappen verschijnen niet in een hart, dat bezet is door verlangens naar lustbevrediging, zelfs niet met de grootste moeite. Hoewel geluk behoort tot gunstig voordeel, wordt het afzonderlijk bekeken. *Bhakti* schenkt van nature alle voordeel.

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft geschreven, dat het geluk van de geconditioneerde ziel in drie categorieën kan worden onder-verdeeld: *vaiṣayika-sukha*, *brāhma-sukha* en *aiśvara-sukha*. *Vaiṣayika-sukha* betreft alle soorten werelds plezier, die in deze materiële wereld worden aangetroffen. De achttien vor-men van mystieke perfectie en hemelse geneugten worden ook beschouwd als *vaiṣayika-sukha*. Na de realisatie, dat we-relds genoeg uiteindelijk neerkomt op verdriet en dat het van tijdelijke aard is, wordt de poging om dit met het proces van *neti-neti* uit te bannen *vyatireka* genoemd, het principe van negatie. Het onpersoonlijke plezier ontleend aan deze pogingen van *vyatireka* door middel van ontkenning van we-reldse gevoelens en zichzelf in te beelden één te zijn met het onveranderlijke Brahman wordt *brāhma-sukha* genoemd. Het geluk ontleend aan de permanente toevlucht tot Bhagavān, die ten volle over alle rijkdom en vermogens beschikt, wordt *aiśvara-sukha* genoemd. *Hari-bhakti* schenkt van nature alle diversiteiten aan geluk. In overeenstemming met zijn speci-fieke kwalificatie en verlangens schenkt *bhakti* ofwel *vaiṣayi-ka-sukha*, *brāhma-sukha* of *aiśvara-sukha*.

*siddhayaḥ paramāścaryā
bhuktir muktis ca śāsvatī*

*nityam ca paramānandam
bhaved govinda bhaktitah*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.31)

De acht vormen van mystieke *yoga* perfectie, alle vormen van materieel plezier, de gelukzaligheid van onpersoonlijke bevrijding en de hoogste zegen (*paramānanda*) kunnen allemaal worden verkregen door toewijding aan Śrī Govinda.

In *Śrī Hari-bhakti-sudhodaya* (en *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* 1.1.32) staat geschreven,

*bhūyo 'pi yāce deveśa
tvayi bhaktir dṛḍhāstu me
yā mokṣānta-caturvarga-
phaladā sukhadā latā*

O Heer der halfgoden, ik smeeek herhaaldelijk om de gunst van exclusieve toewijding aan U, waarmee sommige toegewijden volgens hun specifieke kwalificatie de vruchten van rijkdom, religiositeit, lustbevrediging en bevrijding krijgen, terwijl anderen de vrucht van het geluk van de beschikking over liefde voor U verkrijgen.

De intentie is, dat *bhakti* in staat is om alle vormen van geluk te schenken, maar de onvermengde toegewijden, die het plezier ontleend aan lustbevrediging en onpersoonlijke bevrijding zonder betekenis achten, zoeken uitsluitend naar *prema-sukha*, het geluk van de beschikking over liefde voor Bhagavān. Zonder hulp van *bhakti* leveren de methoden van *jñāna* en *karma* geen enkel resultaat op. Derhalve kan geluk onder geen enkele conditie zonder *bhakti* worden verkregen.

(3) *Mokṣa-laghutākṛt* – *Bhakti* maakt het idee van bevrijding (*mukti*) van nature onbeduidend. In de *Nārada-pañcarātra* (en *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* 1.1.34) wordt gezegd,

hari-bhakti-mahādevyāḥ
sarvā muktyādi-siddhayaḥ
bhuktayaś cādbhutās tasyāś
ceṭikāvad anuvrataḥ

De verscheidene vormen van perfectie met *mukti* aan het hoofd en het totaal aan wereldse genoegens volgen als dienstmaagden achter de godin van *hari-bhakti*, *Bhakti-devī*.

Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft dit ook heel mooi gezegd,

manāg eva prarūḍhāyām
hṛdaye bhagava-ratau
puruṣārthās tu catvāras
ṛṇāyante samantataḥ

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.33)

Alleen wanneer men inziet, dat de viervoudige aanwinsten van economische ontwikkeling, religiositeit, lustbevrediging en bevrijding zeer weinig hebben te betekenen, kan men aannemen, dat in hem onvermengde toewijding verschijnt.

(4) Het bereiken van *hari-bhakti* is uiterst zeldzaam, *sudur-labhā*. Śrīla Rūpa Gosvāmī schrijft over de grote zeldzaamheid van *bhakti*,

sādhanaughair anāsaṅgair
alabhyā sucirād api

*hariṇā cāśv adeyeti
dvidhā sā syāt sudurlabhā*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.35)

Er zijn twee redenen, waarom *hari-bhakti* zo zeldzaam is. Ten eerste, het kan niet worden verkregen, ondanks een lange periode van betrokkenheid in vele vormen van *sādhana*, zolang men niet beschikt over sterk vertrouwen en een onwankelbaar doorzettingsvermogen. Ten tweede, Śrī Hari staat niet gemakkelijk *bhakti* aan Hem toe, zelfs al houdt men zich bezig met *āsaṅga-yukta-sādhana*, spirituele praktijk voorzien van onaflatende gehechtheid. Het woord *āsaṅga* impliceert deskundigheid in *bhajana*. Zonder deskundigheid in *bhajana* kan geen enkele spirituele praktijk *hari-bhakti* schenken. Door langdurig uitvoeren van *sādhana* met deskundigheid in *bhajana* en nadat overtredingen tegen de heilige naam en tegen Vaiṣṇava's zijn verdwenen, verschijnt door de genade van Bhagavān onvermengde toewijding in het hart, waardoor men gevestigd raakt in de kennis van zijn grondrechtelijke identiteit.

*jñānataḥ sulabhā muktir
bhuktir yajñādi puṇyataḥ
seyaṁ sādhanā-sāhasrair
hari-bhaktiḥ sudurlabhā*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.36)

Door het cultiveren van onpersoonlijke kennis kan met gemakkelijk bevrijding (*mukti*) krijgen en met het uitvoeren van offers en andere vrome activiteiten kan men gemakkelijk lustbevredestiging (*bhukti*) krijgen, maar ondanks het uitvoeren van

ontelbaar veel *sādhanas* krijgt men *hari-bhakti* niet zo gemakkelijk.

Bhagavān geeft niet zo gemakkelijk *bhakti* voor Hem, zoals wordt bevestigd in *Śrīmad-Bhāgavatam* (5.6.18) en *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.1.37),

*rājan patir gurur alaṁ bhavatām yadūnām
daivaṁ priyaḥ kula-patiḥ kva ca kiṅkaro vaḥ
astv evaṁ aṅga bhajatām bhagavān mukundo
muktim dadāti karhicit sma na bhakti-yogam*

[Śukadea Gosvāmī zei:] Mijn beste Koning Parīkṣit, Śrī Mukunda Zelf was de beschermheer, geestelijk leermeester, vereerenswaardige godheid, weldoener en hoofd van de Pāṇḍava's en de Yadudynastie. Soms zelfs werd Hij hun gehoorzame dieenaar. Het is een kwestie van groot geluk, want Bhagavān geeft gemakkelijk bevrijding aan degenen, die zich bezighouden met *bhajana* aan Hem, maar Hij geeft niet zo gemakkelijk *prema* voor Hem, hetgeen veruit superieur is aan bevrijding.

Śrīla Jīva Gosvāmī schrijft in zijn commentaar op dit vers, “*tasmād āsaṅgenāpi kṛte sādhana-bhūte sākṣād bhakti-yoge sati yāvat phala-bhūte bhakti-yoge gāḍhāsaktir na jāyate tāvan na dadātīy arthaḥ* – zij die zich bezighouden met *bhajana* aan Bhagavān door het uitoefenen van de negenvoudige onderdelen van *bhakti*, wordt geen onvermengde toewijding door Bhagavān toegestaan, totdat ze een sterke gehechtheid ontwikkelen voor activiteiten uitgevoerd op het platform van extatische emotie (*bhāva*), dat de vrucht is van de waarneming van zijn eeuwige identiteit. Tot dat tijdperk aanbreekt, bestaat zijn toewijding eenvoudig uit *chāyā-bhakti-ābhāsa*.”

(5) *Sāndrānanda-viśeṣātmā* – *Bhakti* bestaat van nature uit zeer intens bovenzinnelijk plezier (*ānanda*). Reeds eerder is gezegd, dat Bhagavān *saccidānanda-svarūpa* is, de complete belichaming van eeuwigheid, kennis en zegen, en dat de *jīva anucidānanda* is, een oneindig klein deeltje spirituele zegen, dat wordt vergeleken met een enkel lichtdeeltje in een straal van de onbepaalde, spirituele zon. Derhalve zijn spirituele kennis (*cit*) en spirituele zegen (*ānanda*) ook in het levend wezen aanwezig, maar in een minimale omvang. Het woord *ānanda* wordt over het algemeen verstaan als werelds plezier, maar al het plezier, dat kan worden ontleend aan het totaal van het materiële plezier, kan niet in de schaduw staan van het spirituele plezier. Materieel plezier is uiterst zwak en tijdelijk, terwijl *cidānanda*, transcendent plezier, extreem intens is. *Bhakti* is zeer intens bovenzinnelijk plezier en is het intrinsieke plezier van het levend wezen. In vergelijking met *bhakti* is het geluk ontleend aan onpersoonlijke bevrijding (*brahmānanda*) te verwaarlozen. *Brahmānanda* is niet de eeuwige zegen van het levend wezen; het bestaat uit het zogenaamde plezier verkregen uit de negatie van materie en materiële activiteiten. Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft gezegd,

*brahmānando bhaved eṣa
cet parārdha-guṇī-kṛtaḥ
naiti bhakti-sukhāmbhodheḥ
paramāṇu-tulām api*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.38)

Zelfs wanneer het geluk van bevrijding ervaren door impersonalisten wordt vermenigvuldigd met tienmiljoen, is de voldoe-

ning niet gelijk aan een druppel uit de oceaan van plezier ontleend aan *bhakti*.

Het betekent, dat we eenvoudig in onze verbeelding het geluk ontleend aan onpersoonlijke bevrijding kunnen uitbreiden tot welke grootheid dan ook, maar dat het in werkelijkheid zelfs niet in de buurt kan komen van het intrinsieke plezier van het levend wezen, laat staan dat het eraan gelijk kan zijn. Het constitutionele plezier van de *jīva* is aangeboren en derhalve natuurlijk. Het geluk ontleend aan onpersoonlijke bevrijding is onnatuurlijk, omdat het voortkomt uit vervormde pogingen van het levend wezen en daarom van tijdelijke aard is. In *Hari-bhakti-sudhodaya* (en *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* 1.1.39) wordt gezegd,

*tvat-sākṣāt-karaṇāhlāda-
viśuddhābdhi-sthitasya me
sukāni goṣpadāyante
brāhmāṇy api jagad-guro*

O Bhagavān, door het verkrijgen van Uw *darśana* ben ik nu in de oceaan van zuivere zegen gevestigd. Wat valt te zeggen van materieel plezier, zelfs het genoeg van onpersoonlijke bevrijding lijkt nu zo onbeduidend als het water in de hoefafdruk van een kalf.

In de geschriften worden veel vergelijkbare uitspraken als deze aangetroffen.

(6) *Kṛṣṇākarṣiṇī* – *Bhakti* is de enige manier om Kṛṣṇa aan te trekken. Zoals Śrīla Rūpa Gosvāmī schrijft,

*kṛtvā hariṁ prema-bhājam
priyā-varga-samanvītam*

bhaktir vaśī karotīti

śrī-kṛṣṇākarsīṇī matā

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.41)

Onvermengde toewijding overdondert Śrī Kṛṣṇa en al Zijn dierbaarste metgezellen met liefde; dit vermogen om Śrī Kṛṣṇa aan te trekken is eigenlijk de inherente natuur van Bhakti-devī.

De betekenis hiervan is, dat een *sādhaka* louter een schijn van toewijding (*bhakti-ābhāsa*) uitvoert, zolang in het stadium van *sādhana-bhakti* nog geen onvermengde toewijding in het hart is verschenen. In dit stadium is *suddha-bhakti* zeer zeldzaam. Wanneer echter onvermengde toewijding in het hart verschijnt – zelfs in het stadium van *sādhana* – gaat een beetje schittering van de onderdelen van *bhājana* in bloei staan. Tegen die tijd wordt door het medium van die schittering de realisatie van de eeuwige identiteit van de *jīva* en de realisatie van de ware intrinsieke natuur van Bhagavān gewekt. Vervolgens ontwikkelt zich in het hart van de toegewijde een krachtige beroering in de vorm van diepe gehechtheid aan *bhakti*. Het verschijnen van dit stadium van *bhājana* veroorzaakt, dat de zuivere praktijk van *bhakti* zich snel ontplooit tot het stadium van *bhāva* en uiteindelijk in *prema* tot volle bloei komt. In het stadium van *bhāva* trekt *bhakti* Śrī Kṛṣṇa aan samen met Zijn dierbare metgezellen, maar in het stadium van *prema* maakt *bhakti* de *sādhaka* tot een instrument van Kṛṣṇa's spel en laat hem op die manier de hoogste *rasa* ervaren. Dit onderwerp zal verderop nader uiteen worden gezet. Viśva-vaiṣṇava dāsa vat dit onderwerp in de volgende vijf verzen samen,

*kleśaghñī śubhadā bhaktir
yadā sā ssāhanātmikā
hṛdaye baddha-jīvanām
taṭastha-lakṣaṇānvitā (1)*

*kleśaghñī śubhadā mokṣa-
laghutākṛt sudurlabhā
tā bhaktir bhāva-rūpeṇa
yāvat tiṣṭhati cetasi (2)*

*prema-rūpa yadā bhaktis
tadā tat-tad-guṇānvitā
sāndrānanda-viśeṣātmā
śrī-kṛṣṇākarṣaṇī ca sā (3)*

*muktānām eva sā śaśvat
svarūpānanda-rūpiṇī
sambandha-svarūpā nityaṁ
rājate jīva-kṛṣṇayoḥ (4)*

*bhaktyābhāsenā yā labhyā
muktir māyā nīkrntanī
tā katham bhagavad-bhakteḥ
sāmyaṁ kāṅkṣati ceṭikā (5)*

Bhakti kent drie stadia: *sādhana*, *bhāva* en *prema*. *Bhakti* heeft in het stadium van *sādhana* twee aspecten: *kleśaghñatva*, het verdrijft alle soorten materiële ellende; en *śubhadatva*, het biedt het hoogste voordeel. In het stadium van *bhāva* worden vier aspecten van *bhakti* zichtbaar: *kleśaghñatva*, *śubhadatva*, *mokṣa-laghutākāritva*, de onthulling aan de beoefenaar van de onbeduidendheid van bevrijding, en *sudurlabhatva*, haar extreme zeldzaamheid. In het stadium van *prema* zijn behalve

deze vier attributen nog twee andere aspecten zichtbaar: *sān-drānanda-viśeṣātmā*, het geeft extreem intense, bovenzinnelijke vreugde, en *śrī-kṛṣṇākarṣaṇī*, het is de enige manier om Śrī Kṛṣṇa aan te trekken. In de geconditioneerde staat van het levend wezen blijven de drie intrinsieke eigenschappen van *bhakti* – namelijk *sān-drānanda-svarūpatva*, *śrī-kṛṣṇākarṣatva* en *sudurlabhatva* – vermengd met haar drie marginale kenmerken, namelijk *kleṣaghnatva*, *śubhadatva* en *mokṣa-laghutākāritva*. In de bevrijde staat daarentegen treedt de *bhakti* tussen de *jīva* en Kṛṣṇa op als eeuwige liefdevolle dienstverlening in een bepaalde relatie en als het intrinsiek transcendente plezier van het levend wezen. De bevrijding, die de bedekking van de begoochelende energie verdrijft, kan simpelweg worden verkregen met de uitvoering van een schijn van toewijding. Aangezien dergelijke bevrijding slechts een van de algemene dienstmaagden onder de vele dienstmaagden van Bhakti-devī is, kan deze ordinaire dienstmaagd dus nooit de aspiratie hebben om met Bhakti-devī te worden gelijkgesteld.

Hoofdstuk Vier

ANALYSE VAN DE KWALIFICATIE VOOR BHAKTI

*karma-jñāna virāgādi-
ceṣṭām hitvā samantataḥ
śraddhāvān bhajate yaṁ
śrī-caitanyam ahaṁ bhaje*

Ik eer Śrī Caitanya Mahāprabhu, die altijd wordt gediend door trouwe toegewijden, die het streven naar baatzuchtige activiteit, onpersoonlijke kennis en droge verzaking volkomen hebben opgegeven.

IN HET EERSTE HOOFDSTUK HEBBEN WE de intrinsieke aard van onvermengde toewijding besproken; in het tweede hoofdstuk hebben de intrinsieke aard van *bhakti-ābhāsa* besproken, of datgene dat toewijding lijkt te zijn, maar het niet is; en in het derde hoofdstuk hebben we de natuurlijke eigenschappen van onvermengde toewijding behandeld. In dit hoofdstuk gaan we de

kwalificatie (*adhikāra*) voor *suddha-bhakti* doornemen. Niemand krijgt wat dan ook zonder de bekwaamheid ervoor te hebben. Deze bekwaamheid of kwalificatie is nu juist het fundament voor succes. Als een toegewijde dit helemaal begrijpt, blijft hij niet langer twijfelen over het uiteindelijke bereiken van zijn hoogste doel. Veel toegewijden denken, “Ik heb me nu een lange tijd overgegeven aan mijn *guru*, ik heb de *dikṣā-mantra* van hem aanvaard, ik houd me ook bezig met horen en chanten, maar ik heb nog geen ervaring van het gewenste resultaat – wat is hiervan de reden?” Ze raken geleidelijk ongeïnteresseerd in hun *bhajana* en op het eind verliezen ze alle vertrouwen. Gedegen kennis van de juiste kwalificatie voor *bhakti* kan gemakkelijk bescherming bieden tegen dergelijke twijfels.

Het dient met zorg te worden opgemerkt, dat het uitvoeren van devotionele activiteiten, zoals horen en chanten, en het resulterend verschijnen van symptomen, zoals het vergieten van tranen en beven, niet voor jan en alleman kan worden aanvaard als ware *bhakti*. Derhalve is het hoogst noodzakelijk de juiste kwalificatie ervoor te analyseren. De *hari-bhajana* uitgevoerd door genenen, die geschikt zijn om *karma* uit te voeren en *jñāna* te cultiveren, wordt doorgaans een onderdeel van louter *karma* en *jñāna*. Daarom krijgen dergelijke mensen niet de heilzame vrucht, die kan worden verwacht van de uitvoering van *bhajana*. De *hari-bhajana* van een toegewijde wordt alleen zuiver, wanneer hij de juiste kwalificatie voor onvermengde toewijding krijgt en als dit gebeurt, zal zijn *bhajana* heel snel vrucht dragen in de vorm van *bhāva*. Om deze reden heb ik van dit zeer belangrijke onderwerp een analyse

gemaakt. De geleerden citeren het volgende vers uit *Bhāgavad-gītā*,

*catur-vidhā bhajante mām
janāḥ sukṛtino ‘rjuna
ārto jijñāsur arthārthī
jñānī ca bharatarṣabha*

Bhāgavad-gītā (7.16)

[Śrī Kṛṣṇa zei:] Mijn beste Arjuna, als gevolg van de opeenstapeling van vrome activiteiten uit ontelbaar veel levens gaan vier typen mensen zich met *bhajana* aan Mij bezighouden: degenen, die gegriefd zijn; degenen, die nieuwsgierig zijn; degenen, die rijkdom verlangen en degenen, die beschikken over spirituele kennis. Deze vier typen deugdzame lieden zijn gekwalificeerd om *bhajana* aan Mij uit te voeren.

Zij die zeer bezorgd zijn om hun ellende op te lossen, worden *ārta* genoemd. Zij die nieuwsgierig zijn naar de Absolute Waarheid, worden *jijñāsu* genoemd. Zij die ernaar verlangen materieel geluk te krijgen, worden *arthārthī* genoemd en degenen, die zich ieder moment spirituele waarheid realiseren, worden *jñānī* genoemd. Ook al is men *ārta*, *jijñāsu*, *arthārthī* of *jñānī*, tenzij men over enige verzamelde vrome verdienste (*sukṛti*) beschikt, zal men niet de neiging hebben zich met *bhajana* in te laten. Śrīla Jīva Gosvāmī heeft *sukṛti* omschreven als “activiteiten in verbinding met transcendente persoonlijkheden, die aanleiding geven tot een intens verlangen om *bhakti* uit te voeren.” Er kunnen twijfels bestaan met betrekking tot de aanwezigheid van *sukṛti* in de *ārtas*, *jijñāsus* en *arthārthīs*, maar wat betreft de *jñānīs* bestaan dergelijke twijfels niet. Het is een feit, dat degenen, die beschikken over

spirituele kennis, zich na hun overvloedige opeenstapeling van *sukṛti* met *bhajana* gaan bezighouden. Śrīla Rūpa Gosvāmī schrijft,

*tatra gītādiṣūktānām
 caturṇām adbhikāriṇām
 madhye yasmin bhagavataḥ
 kṛpā syāt tat-priyasya vā
 sa kṣīṇa-tat-tad-bhāvaḥ syāc
 chuddha-bhakty-adbhikāravān
 yathebhaḥ śaunakādiś ca
 dhruvaḥ sa ca catuḥ-sanaḥ*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.20-1)

Wanneer de vier typen personen, die geschikt zijn zich met *bhakti* bezig te houden, zoals aangegeven in *Bhāgavad-gītā* en andere geschriften, de genade van Bhagavān of Zijn toegewijden krijgen, worden ze vrij van hun bepaalde motivaties, respectievelijk het verlangen naar verlichting van verdriet; het verlangen om hun nieuwsgierigheid te bevredigen; het verlangen om rijkdom te verkrijgen en de gehechtheid aan onpersoonlijke kennis. Dan worden ze rechtmatige kandidaten voor onvermengde toewijding. Dit is duidelijk zichtbaar in de voorbeelden van Gajendra, de wijzen aangevoerd door Śaunaka, Dhruva Mahārāja en de vier Kumāra's.

Toen Gajendra door een krokodil werd aangevallen en ondanks ontelbaar veel krachtige pogingen niet in staat was zich ervan los te maken, bad hij vurig tot Bhagavān. Toen verscheen Bhagavān, de redder der gegriefden, en bevrijdde Gajendra door de krokodil te doden. Door de genade van Bhagavān werd de ellende van Gajendra verdreven en werd hij voor

onvermengde toewijding gekwalificeerd. Śaunaka en de andere wijzen raakten hevig beangstigd bij de komst van Kali-yuga. Ze wisten, dat baatzuchtige activiteit geen enkel voordeel kon bieden en benaderden de grote toegewijde, Sūta Gosvāmī, en informeerden bij hem, hoe de mensen van dit tijdperk wel het hoogste voordeel konden behalen. Met zijn antwoord gaf Sūta Gosvāmī hen de instructie voor zuivere toewijding en als gevolg van zijn genade, die ze op deze wijze van hem ontvingen, kregen ze *śuddha-bhakti*. Dhruva Maharaja vereerde Bhagavān met de motivatie een weelderig koninkrijk te bemachtigen. Maar toen Bhagavān aan hem verscheen, ging door Bhagavāns genade zijn verlangen naar een koninkrijk in mist op en Dhruva werd gekwalificeerd voor zuivere *bhakti*. Sanaka, Sanātana, Sanandana en Sanat zijn de vier Kumāra's. Voorheen waren ze impersonalisten, maar later hebben ze door de genade van Bhagavān en Zijn toegewijden het idee van impersonalisme volkomen afgelegd en kregen de kwalificatie voor *śuddha-bhakti*.

De strekking hiervan is, dat ze allemaal ongekwalificeerd waren voor onvermengde toewijding, zolang ze verlangens in hun hart koesterden hetzij naar verlichting van ellende, hetzij naar het bevredigen van hun nieuwsgierigheid, of naar het vergaren van rijkdom, of zolang ze gehecht bleven aan een onpersoonlijk begrip van de Absolute Waarheid. Daarom heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī met betrekking tot de kwalificatie voor zuivere *bhakti* geschreven,

*yaḥ kenāpy ati-bhāgyena
jāta-śraddho 'sya sevane*

*nātisakto na vairāgya-
bhāg asyām adbhikāry asau*
Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.14)

Als men niet tezeer gehecht of tezeer onthecht is van deze materiële wereld en met een of ander goed geluk vertrouwen ontwikkelt in de dienstverlening aan Kṛṣṇa's lotusvoeten, wordt hij beschouwd over de bekwaamheid voor onvermengde toewijding te beschikken.

De betekenis is, dat wereldse mensen hun leven gaan leiden met een gevoel van onthechting van de materiële wereld, zodra ze zich de futiliteit van het materiële bestaan gaan realiseren, nadat ze door diverse soorten verdriet en ellende waren aangegrepen en in afwezigheid van hun gewenste objecten te lijden hebben gehad. Als ze door een of ander goed geluk op dat moment de associatie van de toegewijden van Bhagavān krijgen, gaan ze bij hen informeren en krijgen ze te horen, dat er geen hogere bestemming bestaat dan het bereiken van Bhagavān. Geleidelijk ontwikkelen ze hierin sterk vertrouwen en gaan zich bezighouden met *bhajana*. Tegen die tijd kan worden gezegd, dat ze vertrouwen in *kṛṣṇa-bhakti* hebben ontwikkeld. Juist dit vertrouwen is de grondoorzaak van de bekwaamheid voor zuivere toewijding, zoals wordt bevestigd in de uitleg (aangetroffen in *Bhakti-sandarbha*, *Anuccheda* 172) van deze verzen uit *Śrīmad-Bhāgavatam* 11.20.27-8 door Śrīla Jīva Gosvāmī,

*jāta-śraddho mat-kathāsu
nirviṇṇaḥ sarva-karmasu*

veda duḥkhātma-kān kāmān
parityāge 'py anīśvaraḥ
tato bhajeta mām prītaḥ
śraddhālur dr̥ḍha-nīścayaḥ
juṣamāṇas ca tāt kāmān
duḥkhodarkānīs ca garhayan

[Śrī Kṛṣṇa zei:] Mijn toegewijden, die vertrouwen hebben ontwikkeld in het horen van de vertellingen over Mijn spel, blijven onthecht van baatzuchtige activiteiten en proberen zintuigobjecten te aanvaarden, voor zover ze toereikend zijn om hun leven in stand te houden, waarbij ze goed weten, dat lustbevrediging leidt tot een miserabel resultaat. Terwijl ze de reacties op hun voorgaande activiteiten nog ondergaan en moeite doen om vrij te worden van de kringloop van plezierige en onplezierige gevolgen, die uit dergelijke activiteiten voortkomen, hebben ze oprecht spijt van die baatzuchtige activiteiten en vervloeken ze in stilte. Ze verdragen eenvoudig de reacties op die activiteiten en blijven zich tegelijkertijd bezighouden met *bhajana* aan Mij met sterk vertrouwen en grote besluitvaardigheid.

Bij zijn uitleg op het bovenstaande vers, dat beschrijft hoe een trouwe toegewijde *bhajana* uitvoert, heeft Śrīla Jīva Gosvāmī het volgende commentaar gegeven in *Bhakti-sandarbha*, “*tad evam ananya-bhakti-adhikāre hetuṁ śraddhā-mātram uktvā sa yathā bhajeta tathā śikṣayati*,” waarmee hij duidelijk maakt, dat vertrouwen de enige oorzaak is van de kwalificatie om exclusieve toewijding uit te voeren. Śrīla Jīva Gosvāmī vermeldt ook, “*śraddhā hi sāsāstrārtha-viśvāsaḥ. sāsāstram ca tad aśaraṇasya bhayaṁ tac charaṇāśyābhayaṁ vadati. ato jātāyāḥ śraddhāyās tas saraṇāpattir eva liṅgam iti*,” hetgeen wil zeggen, dat vertrouwen in de woorden van de geschriften *śraddhā*

wordt genoemd. De geschriften maken tevens melding van het feit, dat degenen, die hun toevlucht tot de lotusvoeten van Bhagavān hebben genomen, niets te vrezen hebben en dat degenen, die dat niet hebben gedaan, in angst blijven leven. Er kan dus uit de symptomen van *saraṇāpatti* (overgave) worden afgeleid, of iemand al of geen vertrouwen heeft ontwikkeld. Wat is *saraṇāpatti*? Śrīla Jīva Gosvāmī schrijft, “*jātāyām śraddhāyām sadā tad anuvṛtti-ceṣṭaiva syāt*” en “*karma-pariyāgo vidhīyate*,” hetgeen betekent, dat bij het verschijnen van vertrouwen de onafgebroken poging om Kṛṣṇa te dienen (*kṛṣṇānudevṛtti-ceṣṭā*) in het gedrag van iemand zichtbaar is en dat de neiging om baatzuchtige activiteiten te verrichten geheel is verdwenen. Dit is *saraṇāpatti*. Nadat Bhagavān in *Bhāgavad-gītā* (18.66) afzonderlijke uiteenzettingen heeft gegeven over *karma*, *jñāna* en *bhakti*, geeft Hij de instructie voor volkomen overgave,

*sarva-dharmān parityajya
mām ekaṁ saraṇam vraja
ahaṁ tvām sarva-pāpebhyo
mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ*

We moeten weten, dat de woorden *sarva-dharma* in dit vers naar paden verwijzen, die obstakels vormen voor volkomen overgave, zoals het nastreven van beroepsmatige plichten binnen het *varṇāśrama* stelsel en de verering van halfgoden. Śrī Kṛṣṇa zegt, “Laat ze allemaal achterwege en geef je aan Mij over, hetgeen betekent, dat je exclusief vertrouwen in de uitvoering van *bhajana* aan Mij dient te ontwikkelen. Wees niet bang voor de reacties, die naar degenen komen, die de zonde begaan om hun beroepsmatige plichten af te wijzen. Ik

verzeker je, dat Ik jou vrij maak van de reacties van al dergelijke zonden.”

Men kan zich afvragen, of het woord vertrouwen hier eigenlijk wijst op respect. De paden van *karma*, *jñāna* enzovoort vereisen ook vertrouwen. Het filosofische principe is, dat het woord *śraddhā* eigenlijk gevoelens van vertrouwen in de sommaties van de geschriften betekent en tot dit gevoel behoort zeker nog een ander sentiment, namelijk *ruci*, smaak. Ondanks het hebben van vertrouwen hoeft men geen verlangen te hebben om aan een bepaalde activiteit deel te nemen, tenzij daarvoor smaak is ontwikkeld. Vertrouwen in de paden van *karma* en *jñāna* is altijd vermengd met een vleugje *bhakti* in de vorm van *ruci*. Alleen door de invloed van deze fractie van *bhakti* kunnen de paden van *karma* en *jñāna* enig resultaat opleveren. Zo beschikt het vertrouwen, dat zich voor *bhakti* ontwikkelt, ook over *ruci* en dit vertrouwen is niets anders dan het zaad van de klimplant van toewijding (*bhakti-latā*), dat in het hart van het levend wezen is gezaaid. Vertrouwen in de paden van *karma* en *jñāna* is vermengd met smaak voor de activiteiten van *karma* en *jñāna*, maar de aard van dit vertrouwen is anders. Alleen vertrouwen, dat beschikt over smaak voor *bhakti*, mondt uit in de symptomen van *bhakti*. Dit wordt *saraṇāpatti* genoemd, volkomen overgave.

Alleen wanneer de smaak voor *bhakti* vorderingen maakt door achtereenvolgens de stadia te doorlopen van *sādhu-saṅga*, uitvoering van *bhajana*, afwezigheid van *anarthas* en wanneer *ruci* uiteindelijk de vorm van *niṣṭhā* aanneemt, wordt *ruci* zuiver. Dus vertrouwen is een afzonderlijke entiteit van *bhakti*. Śrīla Jīva Gosvāmī schrijft in *Bhakti-sandarbhā*, “tas-

*māc chraddhā na bhakty-aṅgaṁkintu karmaṇy asamartha vid-
vat tāvad ananyatākhyāyām bhaktāvadhikāri-viśeṣaṇam eva.”*

Derhalve is vertrouwen geen onderdeel van *bhakti*, maar een eigenschap van de kwalificatie voor *bhakti* als gevolg van de onverschilligheid voor ritualistische baatzuchtige activiteiten, genaamd *karma-kāṇḍa*. In *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt gezegd,

*tāvat karmāṇi kurvīta
na nirvidyeta yāvatā
mat-kathā-śravaṇādau vā
śraddhā yāvan na jāyate*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.20.9)

[Śrī Kṛṣṇa zegt:] Men dient door te gaan zijn beroepsmatige plichten uit te voeren, zolang men er niet onverschillig voor is geworden en men nog geen vertrouwen heeft ontwikkeld in het horen van de vertellingen over Mijn spel.

De intentie hiervan is, dat men pas gekwalificeerd is om zijn beroepsmatige plichten op te geven, alleen wanneer men vertrouwen ontwikkelt in het horen van de vertellingen van Kṛṣṇa's spel en vermaak. Dit is de conclusie van de geschriften. Om een mogelijke twijfel op te lossen, dienen we hier het volgende op te merken. Als vertrouwen juist de oorzaak van de kwalificatie voor onvermengde toewijding is en zelf geen onderdeel van *bhakti* uitmaakt, hoe kunnen dan spirituele kennis en verzaking, die in sommige gevallen eerder worden gemanifesteerd dan het verschijnen van vertrouwen, wel onderdelen van *bhakti* zijn? Śrīla Rūpa Gosvāmī zegt,

*jñāna-vairāghyayor bhakti-
praveśāyopayogitā*

*īṣat prathamam eveti
nāṅgatvam ucitaṁ tayoh*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.248)

In enkele bepaalde gevallen kunnen spirituele kennis (*jñāna*) en verzaking (*vairāgya*) bruikbaar zijn, wanneer een toegewijde zich in de beginstadia van zijn toetreding tot *bhakti* bevindt, maar ze kunnen nimmer worden aangemerkt als onderdelen van *bhakti*.

Derhalve is het een beproefd feit, dat alleen vertrouwen, dat beschikt over de symptomen van complete overgave, de oorzaak van de kwalificatie voor zuivere toewijding is. Soms horen we mensen zeggen, dat vertrouwen in het horen van de vertellingen over Kṛṣṇa's spel door sommigen wordt ontwikkeld middels de strikte uitvoering van hun beroepsmatige plichten, door anderen wordt ontwikkeld middels het cultiveren van spirituele kennis en bij nog anderen middels het verzaken van zintuigobjecten. Dergelijke uitspraken zijn echter onjuist. Het is mogelijk, dat deze processen reeds vóór het verschijnen van vertrouwen zijn gecultiveerd, maar door een meer gedetailleerde analyse wordt duidelijk, dat er op de een of andere manier tussen de twee ontwikkelingen enige associatie met toegewijden moet hebben plaatsgehad; dat wil zeggen, tussen het cultiveren van bovengenoemde processen en het verschijnen van vertrouwen. In deze samenhang is het volgende vers van *Śrīmad-Bhāgavatam* een overweging waard,

*bhavāpavargo bhramato yadā bhavej
janasya tarby acyuta sat-samāgamah*

*sat-saṅgamo yarhi tadaiva sad-gatau
parāvareṣe tvayi jāyate matiḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.51.53)

[Śrī Mucukunda zei:] O mijn dierbare, onfeilbare Heer, doordat het levend wezen van U raakt afgekeerd, verkrijgt hij soms werelds zintuiglijk plezier door het pad van *karma* te volgen en soms krijgt hij bevrijding door het cultiveren van *jñāna*. Zo raakt hij verstrengeld in de kringloop van geboorte en dood. Als het levend wezen op deze manier ronddoelt en op de een of andere manier fortuinlijk genoeg wordt om de associatie van Uw toegewijden te krijgen, richt hij zijn intelligentie met grote vastberadenheid op Uw lotusvoeten, omdat hij heeft begrepen, dat U de enige toevlucht van heilige personen bent, de bron van alle schepping, zowel materieel als spiritueel, en het hoogste doel.

Baatzuchtige activiteit, het cultiveren van spirituele kennis, verzaking enzovoort kunnen nooit de oorzaak zijn van het verschijnen van vertrouwen; alleen de associatie van toegewijden kan het verschijnen van *śraddhā* veroorzaken. In dit verband heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī zinnen gecomponeerd, zoals deze, *yaḥ kenāpy ati-bhāgyena jāta-śraddho 'sya sevane* [pag. 79-80]. Dus alleen personen, die beschikken over *śraddhā*, zijn rechtmatige kandidaten voor onvermengde toegewijding.

Er valt hier nog een andere overweging te maken. *Sādhana-bhakti* bestaat in twee soorten, *vaidhī-sādhana-bhakti* en *rāgānuga-sādhana-bhakti*, zoals wordt bevestigd in dit vers uit *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.2.5): *vaidhī rāgānugā ceti sādvidhā sādhanābhidhā*. Het is van wezenlijk belang om het verschil

tussen *vaidhī-sādhana-bhakti* en *rāgānuga-sādhana-bhakti* te begrijpen, want zonder dit inzicht kunnen er vele vormen van argwaan blijven bestaan, die de ontwikkeling van *bhakti* kunnen schaden. Wat betreft *vaidhī-bhakti* heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī geschreven,

*yatra rāgānavāptatvāt
pravṛttir upajāyate
śāsanenaiva śāstrasya
sā vaidhī bhaktir ucyate*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.6)

Bhakti is de natuurlijke aanleg van het levend wezen en is de onvervreembare bezigheid van zijn intrinsieke natuur. In de geconditioneerde staat is de *jīva* van Bhagavān afgekeerd en raakt gehecht aan het wereldse plezier aangeboden door de begoochelende energie. Naarmate het levend wezen in werelds plezier wordt ondergedompeld, valt zijn natuurlijke aanleg om liefdevolle toegewijde dienst aan Kṛṣṇa te leveren in een sluimertoestand. De *jīva* wordt alleen volkomen bevredigd, wanneer zijn intrinsieke *rāga* of zijn sterke liefdevolle gehechtheid aan Kṛṣṇa door een of ander goed geluk hoe dan ook weer wakker wordt. Als *prema* verschijnt, voegt *rāga* zich er van nature bij aan. De *rāga* of gehechtheid aan materiële zintuigobjecten, die in de geconditioneerde ziel zichtbaar is, is gedeformeerde *rāga*, geen zuivere *rāga*. In die staat blijft de aangeboren *rāga* van het levend wezen afgedekt of latent. Voor het opwekken van deze inherente *rāga* is het aanvaarden van spirituele instructie van wezenlijk belang. De Veda's en hun ondergeschikte literatuur zijn een pakhuis van derge-

lijke instructies. De *bhakti* uitgevoerd binnen het raamwerk van de instructies van de geschriften wordt *vaidhī-bhakti* genoemd.

Nu ga ik een kort overzicht geven van *rāgānuga-bhakti*. Śrīla Jīva Gosvāmī schrijft in *Bhakti-sandarbha*, “*tatra viṣa-yiṇaḥ svābhāviki viṣaya-saṁsargecchātisaya-mayaḥ premā rāgaḥ. yathā cakṣur ādīnām saundaryādau, tādr̥ṣa evātra bhaktasya śrī-bhagavaty api rāga ity ucyate.*” De sterke liefdesrelatie, die zich in een materialistisch persoon van nature ontwikkelt door zijn verbondenheid met de objecten van zijn lustbeleving, wordt *rāga* genoemd. Zoals ogen opgewonden raken het zien van een prachtig ding, zo wordt ook de neiging naar Kṛṣṇa van een toegewijde *rāga* genoemd. De smaak, die zich ontwikkelt door in het voetspoor te volgen van een persoonlijkheid met een natuurlijke affinitiet voor een dergelijke *rāga*, wordt *rāgānuga-bhakti* genoemd. Met betrekking tot de kwalificatie voor *rāgānuga-bhakti* schrijft Śrīla Rūpa Gosvāmī,

*rāgātmikaika-niṣṭhā ye
vraja-vāsi-janādayaḥ
teṣāṁ bhāvāptaye lubdho
bhaved atrādhikāravān
tat-tad-bhāvādi-mādhurye
śrute dhīryad apekṣate
nātra sāstraṁ na yuktiṁ ca
tal lobhotpatti-lakṣaṇam*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.291-2)

De gevoelens van de Vrajavāsī's voor Kṛṣṇa vormen het meest verheven en uitzonderlijke voorbeeld van *rāgātmikā-bhakti*. Dergelijke sentimenten worden nergens anders aangetroffen

dan in Vraja. De fortuinlijke ziel, die gretigheid ontwikkelt om gevoelens voor Kṛṣṇa te krijgen, zoals die welke door de Vrajavāsī's worden vertoond, is de rechtmatige kandidaat voor *rāgānuga-bhakti*. Ondanks te hebben gehoord over de lieflijkheid van dergelijke sentimenten, kan men er niet in binnengaan, totdat er “gretigheid” voor wordt ontwikkeld. De enige oorzaak van de kwalificatie voor het praktiseren van *rāgānuga-bhakti* is deze spirituele gretigheid, niet de nauwgezette studie van de geschriften of het behendige gebruik van logica.

We weten dus, dat vertrouwen de enige oorzaak is van de kwalificatie voor *vaidhī-bhakti* en dat gretigheid de enige oorzaak is van de kwalificatie voor *rāgānuga-bhakti*. Hier kan de vraag worden gesteld, of het vertrouwen, dat voorheen werd vastgesteld als oorzaak van de bekwaamheid voor onvermengde toewijding, incompleet is. Als dat vertrouwen de oorzaak is van de geschiktheid voor slechts één soort *bhakti*, waarom wordt dan gezegd, dat het de oorzaak is van de geschiktheid voor alle vormen van *bhakti*? Om deze onzekerheid weg te nemen wordt wederom benadrukt, dat vertrouwen de enige oorzaak is van de kwalificatie voor zuivere toewijding. In afwezigheid van vertrouwen kan geen enkele vorm van *śuddha-bhakti* ooit verschijnen. De conclusie is, dat *sāstra-viśvāsamayī-śraddhā*, of *śraddhā* ontleend aan vertrouwen in de sommaties van de geschriften, de enige oorzaak is van de bekwaamheid voor *vaidhī-bhakti* en dat *bhāva-mādhurya-lobhamayī-śraddhā*, of vertrouwen ontleend aan intense gretigheid om de liefdevolle gevoelens van de Vrajavāsī's te ervaren, de enige oorzaak is van de kwalificatie voor *rāgānuga-bhakti*.

Alleen vertrouwen – ongeacht of het *visvāsamayī* of *lobhamayī* is – is de oorzaak van de geschiktheid voor beide vormen van zuivere *bhakti*.

Er zijn drie typen rechtmatige kandidaten voor *vaidhī-bhakti*: *uttama* (beste), *madhyama* (gemiddeld) en *kaniṣṭha* (beginnend), zoals bevestigd door Śrīla Rūpa Gosvāmī in *Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu* (1.2.16), “*uttmao madhyamaś ca syāt kaniṣṭhaś ceti sa tridhā.*”

De symptomen van een *uttama-adhikārī* in *vaidhī-bhakti* zijn als volgt,

*sāstre yuktau ca nipuṇaḥ
sarvathā dṛḍha-niścayaḥ
prauḍha-śraddho ‘dhikārī yaḥ
sa bhaktāv uttamo mataḥ*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.17)

Iemand die belezen is in de geschriften, deskundig in alle vormen van logica en beschikt over onwankelbare vastberadenheid is een *uttama-adhikārī*, iemand die beschikt over sterk vertrouwen.

De symptomen van de *madhyama-adhikārī* in *vaidhī-bhakti* zijn als volgt,

*yaḥ sāstrādiṣv anipuṇaḥ
śraddhāvān sa tu madhyamaḥ*

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.19)

Iemand die niet zo deskundig is in de geschriften en toch vertrouwen heeft, is een *madhyama-adhikārī*; met andere woorden, hoewel hij moeilijke kwesties niet kan beantwoorden, blijft hij in zijn hoofd sterk op zijn eigen principe vertrouwen.

De symptomen van de *kaniṣṭha-adhikārī* zijn als volgt,

yo bhavet komala-śraddhaḥ

sa kaniṣṭho nigadyate

Sri Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.2.19)

Neofieten toegewijden hebben erg weinig kennis van de geschriften en hun vertrouwen is erg kwetsbaar en onrijp. Hun vertrouwen kan door de logica en argumenten van anderen worden gewijzigd.

Hier dient te worden opgemerkt, dat de *śraddhā*, die in deze drie typen trouwhartige personen zichtbaar is, wordt gekenmerkt door vertrouwen in de sommaties van de geschriften en door mengvormen op basis van logische bewijsvoering, die afhankelijk is van de geschriften. In overeenstemming met de mate van gretigheid, waarover de rechtmatige kandidaten voor *rāgānuga-bhakti* beschikken, kunnen ze ook worden onderverdeeld in de drie categorieën *uttama*, *madhyama* en *kaniṣṭha*.

De slotsom is, dat ieder mens het recht heeft om *bhakti* uit te voeren. *Brāhmaṇas*, *kṣatriyas*, *vaiśyas*, *sūdras* en *antyajas* (onaanraakbaren), *gṛhasthas*, *brahmacārīs*, *vānaprasthas* en *sannyāsīs* – ieder van hen kan worden gekwalificeerd voor *bhakti*, indien ze vertrouwen hebben in de sommaties van de geschriften en in de instructies van *sādhu* en *guru*. Hetzij een onderlegd persoon, die een studie heeft gemaakt van de geschriften, ofwel een onderontwikkeld persoon, die in associatie van toegewijden over de principes van de geschriften heeft horen spreken, hebben naar zeggen vertrouwen ontwikkeld, indien ze zich de suprematie van *bhakti* realiseren, zoals

wordt beschreven in de geschriften. Het alternatief is, dat men *lobhamayī-śraddhā* ontwikkelt door in associatie van toegewijden continu vertellingen over het spel van Bhagavān te horen en het verlangen heeft om in het voetspoor van de *rā-gātmikā* toegewijden van Vraja te volgen – dan kan worden aangenomen, dat hij de kwalificatie heeft verworven om *śuddha-bhakti* uit te voeren. De kwalificatie voor zuivere toewijding kan niet worden verkregen door de processen te volgen van onpersoonlijke kennis, verzaking, filosofische analyse, religieuze discussie, zelfbeheersing of meditatie. Ondanks een inwijding in een bonafide disciplinaire opvolging kan men niet de voorheen besproken *uttama-bhakti* binnengaan, totdat men een *uttama-adhikārī* is geworden. Totdat die staat is bereikt, is *bhakti* naar zeggen een schijn van toewijding.

Er is een grote noodzaak te streven naar het stadium van *uttama-adhikārī*. Dit is alleen mogelijk, als men zich bezighoudt met horen en chanten in associatie van toegewijden. We mogen nooit denken, dat men een *uttama-adhikārī* wordt door eenvoudig netjes te horen en te chanten en vervolgens de symptomen van huilen, beven en dansen te vertonen, aangezien deze symptomen zich ook in *bhakti-ābhāsa* kunnen manifesteren. Het kleine beetje verzachten van het hart en de vastberadenheid om zijn inherente identiteit te realiseren, welke pogingen zichtbaar zijn in de beginstadia van zuivere *bhakti*, zijn veruit superieur aan het vertoon van symptomen, zoals flauwvallen enzovoort, die het resultaat zijn van het volgen van het pad van *bhakti-ābhāsa*. Daarom dienen we ernaar te streven om met de grootste zorg onvermengde toewijding te bereiken. We dienen een speciale poging te doen om de

juiste methode te volgen om de kwalificatie voor *bhakti* te bereiken; anders bestaat er geen mogelijkheid om de eeuwige associatie van Bhagavān te krijgen. Viśva-vaiṣṇava dāsa brengt de volgende verzen naar voren,

*śraddhā lobhātmakā yā sā
viśvāsa-rūpiṇī yadā
jāyate 'tra tadā bhaktau
nṛ-mātrasyādhikāritā (1)*

*nā sāṅkyaṃ na ca vairāgyaṃ
na dharmo na bahujñatā
kevalaṃ sādhu-saṅgo 'yaṃ
hetuḥ śraddhodaye dhruvam (2)*

*śravaṇādi-vidhānena
sādhu-saṅga-balena ca
anarthāpagame śiḅhram
śraddhā niṣṭhātmikā bhava (3)*

*niṣṭhāpi rucitāṃ prāptā
śuddha-bhakty-adhikāritām
dadāti sādhave nityam
eṣā prathā sanātano (4)*

*asat-saṅgo kṛte sati
aparādhe kṛte sati
śraddhāpi vilayaṃ yāti katham
syāc chuddha-bhaktatā (5)*

*ataḥ śraddhāvatā kāryaṃ
sāvadhānaṃ phalāptaye
anyathā na bhaved bhaktiḥ
śraddhā prema-phalātmikā (6)*

Wanneer *śraddhā* in het hart verschijnt gebaseerd op vertrouwen in de sommaties van de geschriften of gebaseerd op gretigheid om te volgen in het voetspoor van een *rāgātmikā-bhakta*, krijgt de persoon de kwalificatie voor zuivere toewijding. Het verschijnen van vertrouwen wordt niet veroorzaakt door verzaking, het volgen van het proces van enumeratie (*sāṅkhya-yoga*), het strikt inachtnemen van de beroepsmatige plichten in overeenstemming met kaste en levensfase, of door een geleerde te worden. De enige oorzaak van het verschijnen van vertrouwen is de associatie van een *sādhu*, die grote liefde koestert voor de vertellingen over Kṛṣṇa's spel en vermaak. Wanneer vertrouwen verschijnt, wordt men een *kaniṣṭha-adhikārī*. Wanneer men de onderdelen van *sādhana-bhakti*, zoals horen enzovoort, uitvoert en wanneer men onder invloed van *sādhu-saṅga* vrij wordt van *anarthas* en wanneer zijn vertrouwen sterk wordt en overgaat in *niṣṭhā*, ontwikkelt men de gemiddelde kwalificatie (*madhyama-adhikāra*) voor onvermengde toewijding. Door de activiteiten van *sādhana-bhakti* verder te volgen en onder invloed te staan van toegewijden, die verder zijn ontwikkeld dan jijzelf, wordt *niṣṭhā* geïntensiveerd en neemt de vorm van *ruci* aan. De *sādhaka*, die *ruci* heeft ontwikkeld, wordt een *uttama-adhikārī* genoemd. Alleen een *uttama-adhikārī* bereikt onvermengde toewijding. Dit is het eeuwige proces voor het verkrijgen van *śuddha-bhakti*. Indien men echter tijdens de beoefening van dit geleidelijke proces van *sādhana* gezelschap onderhoudt van levensgenieters of impersonalisten, of als men een zuivere toegewijde onteert of een andere overtreding tegen hem begeeft, zal het vertrouwen op de niveau's van *kaniṣṭha* en *mad-*

hyama aan de wortel verdorren en zal de *sādhaka* niet in staat zijn om zuivere *bhakti* te bereiken. In een dergelijke conditie raakt de *sādhaka* ofwel verstrengeld in *chāyā-bhakti-ābhāsa* of hij zal, indien hij talloze overtredingen heeft begaan, zelfs afglijden naar *pratibimba-bhakti-ābhāsa*. Daarom dient de *sādhaka* uiterst voorzichtig te blijven, totdat hij het stadium van *uttama-adhikāra* bereikt. Het zal anders zeer moeilijk zijn om zuivere toewijding te krijgen, die uiteindelijk de vrucht van goddelijke liefde draagt.

Śrī-kṛṣṇārpaṇam astu – mag deze verhandeling
een offer aan Śrī Kṛṣṇa zijn.

Centra & Contacten Wereldwijd

www.purebhakti.com/contact-us/centers-mainmenu-60.html

INDIA

Mathura: *Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Jawahar Hata, U.P. 281001 (Opp. Dist. Hospital), Email: mathuramath@gmail.com • **New Delhi:** *Shri Raman-vihari Gaudiya Math* – Block B-3, Janakpuri, New Delhi 110058 (Near musical fountain park), Tel: 9810192540; *Karol Bagh Centre:* Rohini-nandana dasa, 9A/39 Channa Market, WEA, Karol Bagh, Tel: 9810398406, 9810636370, Email: purebhakti.kb@gmail.com • **Vrindavan:** *Shri Rupa-Sanatana Gaudiya Math* – Dan Gali, U.P. Tel: 09760952435; *Gopinath Bhavan* – Parikrama Marga (next to Imli-tala), Seva Kunja, Vrindavan 281121, U.P., Email: vasantidasi@gmail.com • **Puri:** *Jay Shri Damodar Gaudiya Math* – Sea Palace, Chakratirtha Road. Tel: 06752-223375 • **Bangalore:** *Shri Madan Mohan Gaudiya Math* – 245/1 29th Cross, Kaggadasa pura Balaji layout, Bangalore-93, Tel: 089044277754, Email: bvvaikhana@gmail.com; *Shri Ranganath Gaudiya Math* – Hesaraghatta, Bangalore, Tel: 09379447895, 07829378386 • **Faridabad:** *Shri Radha Madhav Gaudiya Math* – 293, Sector-14, Hariyana, Tel: 09911283869 • **Navadvipa:** *Shri Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Kolerdanga Lane, Nadiya, Bengal, Tel: 09153125442

AUSTRALIA

Garden Ashram – Akhileshvari dasi, Tel: 612 66795916, Email: akhileshvari.dasi@gmail.com • *Shri Gaura Narayan Gaudiya Math* – Brisbane, Queensland, Tel: +61 403 993 746, Email: bhaktibrisbane2010@gmail.com

CHINA / HONG KONG

15A, Hillview Court, 30 Hillwood Road, Tsing Sha Tsui, Kowloon, Tel: +85223774603

UNITED KINGDOM & IRELAND

Birmingham: *Shri Gour Govinda Gaudiya Math* – 9 Clarence Road, Handsworth, Birmingham, B21 0ED, U. K., Tel: (44) 121551-7729, Email: bvashram108@gmail.com • **London:** *Shri Gangamata Gaudiya Math* – 631 Forest Road, E17 4NE London, Tel: 02080578406, Email: gangamatas@hotmail.com • **Galway:** *Family Centre* – Tel: 353 85-1548200, Email: jagannathchild@gmail.com

USA

Gaudiya Vedanta Publications Offices – Tel: (800) 681-3040 ext. 108, Email: orders@bhaktiprojects.org • **Alachua:** *Shri Shri Radha-Govinda Mandir* – Tel: (1) 386-462-2682. Email: yourbvgi@gmail.com, Website: www.bvgi.org • **Houston:** *Shri Govindaji Gaudiya Math* – Tel: (1) 281-650-8689. Email: info@sggm.org, Website: www.sggm.org

Websites

Gauḍīya Vedānta Publications (GVP)

De GVP publiceert, conserveert en distribueert de boeken van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvami Mahārāja. Voor meer informatie over de inhoud van deze boeken kunt u de volgende websites bezoeken:

www.purebhakti.com – voor nieuws, updates en gratis downloaden van boeken, lezingen en *bhajans*.

www.purebhakti.tv – voor het kijken en luisteren naar lezingen online en voor links naar updates van live web-casts.

www.harikatha.com – voor het per email ontvangen van de lezingen en video's van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Mahārāja op zijn wereldreis.

www.backtobhakti.com – voor het laatste nieuws over de IPBYS, de International Pure Bhakti Yoga Society.

Indien u meer wilt weten over boeken, lezingen, audio-opnamen, video's, lessen en de International Pure Bhakti Yoga Society (IPBYS) van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Mahārāja kunt u contact opnemen met **connectwithussoon@gmail.com**

Voor het vinden van een centrum in uw buurt:

www.purebhakti.com/contact-us

Engelse publicaties van

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOŚVĀMĪ MAHĀRĀJA

<i>Arcana-dīpikā</i>	<i>Śrī Navadvīpa-dhāma-māhātmya</i>
<i>Śrī Bhajana-rahasya</i>	<i>Śrī Navadvīpa-dhāma Parikramā</i>
<i>Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bindu</i>	<i>Śrī Prema-sampuṭa</i>
<i>Bhakti-rasāyana</i>	<i>Śrī Rādhā-kṛṣṇa-gaṇoddeśa-dīpikā</i>
<i>Bhakti-tattva-viveka</i>	<i>Śrī Saṅkalpa-kalpadrumaḥ</i>
<i>Śrī Brahma-saṁhitā</i>	<i>Śrī Śikṣāṣṭaka</i>
<i>Essence of the Bhagavad-gītā</i>	<i>Śrī Upadeśāmṛta</i>
<i>Five Essential Essays</i>	<i>Śrī Vraja-maṇḍala Parikramā</i>
<i>Going Beyond Vaikuṅṭha</i>	<i>Śrī Rāya Rāmānanda Saṁvāda</i>
<i>Harmony</i>	<i>Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī – His Life and Teachings</i>
<i>Jaīva-dharma</i>	<i>The Distinctive Contribution of</i>
<i>Letters From America</i>	<i>Śrīla Rūpa Gosvāmī</i>
<i>Śrī Manaḥ-śikṣā</i>	<i>The Essence of All Advice</i>
<i>My Śikṣā-guru and Priya-bandhu</i>	<i>The Gift of Śrī Caitanya Ma-</i>
<i>Pinnacle of Devotion</i>	<i>hāprabhu</i>
<i>Śrī Prabandhāvalī</i>	<i>The Journey of the Soul</i>
<i>Secret Truths of the Bhāgavatam</i>	<i>The Nectar of Govinda-līlā</i>
<i>Secrets of the Undiscovered Self</i>	<i>The Origin of Ratha-yātrā</i>
<i>Śiva-tattva</i>	<i>The Way of Love</i>
<i>Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta</i>	<i>Utkalikā-vallarī</i>
<i>Śrī Dāmodarāṣṭakam</i>	<i>Vaiṣṇava-siddhānta-mālā</i>
<i>Śrī Gauḍīya Gīti-guccha</i>	<i>Veṇu-gīta</i>
<i>Śrī Gīta-govinda</i>	<i>Walking with a Saint</i>
<i>Śrī Gopī-gīta</i>	<i>Rays of the Harmonist (periodical)</i>
<i>Śrī Harināma Mahā-mantra</i>	
<i>Śrīmad Bhagavad-gītā</i>	

Nederlandse publicaties

van **Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja**
vertaald en uitgegeven door Pro Deo Uitgever Jaya Radhe

<https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>

<i>Bhagavad-gītā</i>	<i>Prabandha Pañcakam</i>
<i>Bhāgavata-rahāsya</i>	<i>Prabandhavalī</i>
<i>Bhajana-rahasya</i>	<i>Prema-pradīpa</i>
<i>Bhakti-tattva-viveka</i>	<i>Prema-samputa</i>
<i>Boterdief</i>	<i>Reis van de ziel</i>
<i>Camatkāra-candrikā</i>	<i>Rāga-vartma-candrikā</i>
<i>Essentie van Bhagavad-gītā</i>	<i>Rāmānanda Rāya Saṁvāda</i>
<i>Geheimen van Bhajana</i>	<i>Śikṣāṣṭaka</i>
<i>Geheimen van het onontdekte Zelf</i>	<i>Śiva-tattva</i>
<i>Geluk in het paradijs der dwazen</i>	<i>Śrī Rādhā</i>
<i>Gift van Śrī Caitanya Mahāprabhu</i>	<i>Śrī Rūpa Gosvāmī's bijdrage</i>
<i>Gīta-govinda</i>	<i>Summum van toewijding</i>
<i>Gopi-gīta</i>	<i>Ujjvala-nilāmaṇi-kiraṇa</i>
<i>Hari-kathāṁṛta</i>	<i>Upadeśamṛta</i>
<i>Jagannātha Ratha-yātrā</i>	<i>Utkalikā-vallarī</i>
<i>Jaīva-dharma</i>	<i>Veṇu Gīta</i>
<i>Mādhurya-kādambinī</i>	<i>Verborgen pad van devotie</i>
<i>Maharṣi Durvāsā</i>	<i>Voorbij Nirvāṇa</i>
<i>Manaḥ-śikṣā</i>	<i>Ware sentimenten van de ziel</i>
<i>Nitya-dharma</i>	<i>Wijze van Liefhebben</i>

